

HALİL PAŞA İBN-İ PİRİ VAKFİYESİ METNİ

MELTEM AYDIN*

ÖZET

Halil Paşa Osmanlı Devleti'nde 1595–1628 yılları arasında çakırcıbaşı, yeniçeri ağası, kaptanıderya ve sadrazam olarak hizmet etmiş bir devlet adamıdır. 1595–1623 yılları arasında katıldığı seferleri anlatan bir Gazanamesi mevcuttur.

Halil Paşa İbn-i Piri Vakfiyesi İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesinde kayıtlı olup Halil Paşa'nın memleketi ve ailesi hakkında bilgi veren önemli bir kaynaktır. Bu çalışmada vakfiyenin metninin araştırmacıların hizmetine sunulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halil Paşa, Mirimiran Mehmet Paşa, vakıf, vakfiye.

ABSTRACT

Halil Pasha was a statesman who worked as a falconer, chief of Janissaries, admiral and grand vizier statesman in the Ottoman State between 1595–1628 years. He has got a Gazaname about the holy wars between 1595-1623 years.

Halil Pasha son of Piri his waqfiyye, which is registered in İstanbul Archeology Museum Library, is an important source which gives us the information about Halil Pasha's hometown and his family. In this study, it is aimed to present the researchers the text of waqfiyye.

Key Words: Halil Pasha, Governor-General Mehmet Pasha, waqf, waqfiyye

Halil Paşa'nın Hayatı (1570–1629)

Bazı kaynaklarda ve araştırmalarda Kayserili olarak anılan ancak Maraş eyaletine bağlı Zeytun kasabası yakınında bulunan Fernos köyünde tahminen 1570 yılında dünyaya gelmiş olan Halil Paşa'nın babasının adı Pirî'dir.¹ Rumeli Beylerbeyisi olan ve Beylerbeyi vakası olarak bilinen olayda yeniçeriler tarafından katledilen ağabeyi Mehmed Paşa'nın sayesinde saraya alındıktan sonra², Enderun mektebinde eğitim görmüş ve III. Murad döneminde (1574–1595) önce doğancılar kethüdalığı, ardından da doğancıbaşılık görevlerine getirilmiştir.³ 6 Şubat 1595 tarihinde Sultan III.

---

* Dr. Meltem AYDIN Türk Kızılayı Anadolu Lisesi Tarih Öğretmeni Kartal/İSTANBUL.

¹ Gazaname-i Halil Paşa, Haz. Meltem AYDIN, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2010, s. 3.

² A. H. De Groot, "Halil Paşa- Kayserili" DİA, C.XV. İstanbul 1997, s. 324–326.

³ Gazaname, s.96.

Mehmed'in tahta çıktığı ilk günlerde ise çakırcıbaşı olmuştur.⁴ Eğri seferi ve Haçova savaşlarında çakırcıbaşı olarak görev yaptıktan sonra⁵ Sultan I. Ahmed döneminde (1603–1617) 1607 yılında Yeniçeri Ağalığı görevine getirilmiş ve Veziriazam Kuyucu Murad Paşa'nın yanında Celalî isyanlarının bastırılmasında görev almıştır.⁶ Yeniçeri Ağası olarak başarılı hizmetler veren Halil Ağa, 16 Şubat 1609'da kaptanıderya olmuştur.⁷

İlk kez kaptanıderya olarak görev yaptığı sırada deniz tecrübesi olmamakla beraber görevini başarı ile yerine getiren Halil Paşa, 1613 yılında ikinci kez bu göreve layık görülmüştür.⁸ Halil Paşa, 1616 yılında Sultan I. Ahmed tarafından Damat (Öküz) Mehmed Paşa'nın yerine veziriazamlığa getirilmiş⁹ ve İran Şahı Abbas'ın faaliyetlerine engel olmak üzere serdar tayin edilmiştir.¹⁰ İran seferi dolayısıyla Diyarbakır'da bulunduğu sırada Sultan I. Ahmed'in vefat ettiği haberini alan Halil Paşa'ya,¹¹ tahta geçen Sultan Mustafa (1617) ve II. Osman (1618) tarafından veziriazam ve serdar olarak görevine devam etmesine dair fermanlar gönderilmiştir.¹² Bu sefer sonunda, Halil Paşa tarafından hazırlanan ve İran Şahı tarafından kabul edilen Serav Antlaşması, Sultan II. Osman tarafından da onaylanmış ancak İstanbul'a dönüşünde sadrazamlıktan azledilmiştir.¹³ Aziz Mahmud Hüdayi'nin müridi olan Halil Paşa, şeyhinin Sultan II. Osman'a yazdığı bir tezkire neticesinde¹⁴

⁴ Gazaname, s.97; Selânikî Mustafa Efendi, Tarih-i Selânikî, C. II, Haz. Mehmet İPŞİRLİ, Ankara 1999, s.441.

⁵ Gazaname, s.97; Tâlikî-zâde Mehmed Subhî Efendi, Eğri Seferi Şehnâmesi, Haz. Vahid ÇABUK, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1986, s.203.

⁶ Gazaname, s.110; Topçular Kâtibi Abdulkadir (Kadri) Efendi Tarihi C.I, Haz. Ziya YILMAZER, TTK, Ankara 2003, s.482.

⁷ BOA, Bab-ı Asafî Ruus Kalemi Nr: 1481, s.37; Gazaname, s.165,167; Mustafa Safî, Zübdetü't-Tevârih, C.I. Haz. İbrahim Hakkı ÇUHADAR, TTK, Ankara 2003, C.I, s.114; Hasan Bey-zâde Ahmed Paşa, Hasan Bey-zâde Tarihi, C.III, Haz. Şevki Nezihî AYKUT, TTK, Ankara, 2004, s.877; Mehmed bin Mehmed, Nuhbet'üt Tevârih ve'l Ahbar, Haz. Abdurrahman SAĞIRLI, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 2000, s.671.

⁸ Zübdetü't-Tevârih C.II, s.300; Nuhbe, s.701; Kâtip Çelebi, Fezleke- Tahlil ve Metin, C. II, Haz. Zeynep AYCIBİN, Basılmamış Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul 2007, s.390; Naima Mustafa Efendi, Tarih-i Naîmâ C. II. Haz. Mehmet İPŞİRLİ, TTK, Ankara 2007, s.403.

⁹ Hasan Bey-zâde, C.III, s.889; Solak-zâde Mehmed Hemdemî, Tarih-i Solak-zâde, İstanbul 1297,s.696; Fezleke C. II, s.416; Naîmâ, C.II, s. 427.

¹⁰ Gazaname, s.211; Topçular Kâtibi, C.I,s.655; Fezleke, C.II, s. 424; Naîmâ, C.II, s.431; Peçevî İbrahim Efendi, Peçevî Tarihi, C. II, 1283, s. 343,344,345.

¹¹ Gazaname, s.216,217; Topçular Kâtibi, C.I, s.666; Fezleke, C. II, s.426; Naîmâ, C.II, s.434. Peçevî, C.II, s.346; Hasan Bey-zâde, C.III, s.892.

¹² Gazaname, s.217; ŞİMŞİRGİL, Ahmet, "Kayserili Halil Paşa ve Gazanamesi", Bir, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, S. 4, İstanbul 1995, s. 195–207.

¹³ Topçular Kâtibi, C. II, s. 686, 697.

¹⁴ Hammer, Devlet-i Osmaniye Tarihi, C.VIII, Müt. Mehmed ATA, İstanbul 1334, s.184; ÖZÇELİK, İsmail, " Kayserili Devlet Adamı Halil Paşa (1560?-1629), II. Kayseri Yöresi Tarih

23 Aralık 1619'da üçüncü defa kaptanıderya olmuştur.¹⁵ Sultan Osman'ın tahtan indirilmesi ve katli ile sonuçlanan isyan sonunda ikinci kez tahta çıkarılan Sultan Mustafa döneminde de kaptanıderyalık görevine devam eden Halil Paşa,¹⁶ Mere Hüseyin Paşa'nın ikinci kez sadrazam olması ile bu görevinden azledilerek, Malkara'ya sürgüne gönderilmiştir.¹⁷

1623 yılında Osmanlı tahtına geçen Sultan IV. Murad'ın saltanatının ilk yıllarında devlet bir yandan İran diğer yandan Erzurum'da isyan eden Abaza Mehmed Paşa ile uğraşmak zorunda kalmıştı. Sultan IV. Murad'ın peş peşe sadrazamlık görevine getirerek İran üzerine serdar tayin ettiği sadrazamlar bir sonuç elde edememiş, İran üstün taraf konumuna gelmişti.¹⁸ Bu gelişmeler üzerine eski serdar Halil Paşa, başarı vaat ettiği için,¹⁹ 1 Aralık 1626'da ikinci kez veziriazamlık makamına getirildi.²⁰ Ancak İran seferi öncesinde Abaza'yı itaat altına almak üzere, Erzurum Kalesi'ni kuşatan Halil Paşa, mektuplar yazıp onu itaate davet ettiyse de, bir sonuç elde edemedi. Gayet sağlam ve müstahkem olan Erzurum kalesi de ele geçirilemeyince, padişah tarafından 6 Nisan 1628'de sadrazamlıktan azledildi ve 21 Nisan 1628 senesinde İstanbul'a gelerek divanda dördüncü vezir olarak görev aldı.²¹ Bir süre şeyhi Aziz Mahmud Hüdayi'nin dergâhında münzevi bir hayat süren Halil Paşa, 1629 yılında vefat etti.²² Halil Paşa'nın naaşı Üsküdar'da bulunan Aziz Mahmud Hüdayi Dergâhı yanında yaptırdığı türbesine defnedilmiştir.²³

Halil Paşa'nın 1595–1623 yılları arasında yaptığı hizmetleri ve katıldığı seferleri anlatan Gazaname-i Halil Paşa isimli bir yazma eser mevcut olup, Flügel, Viyana Katalogu,²⁴ Süleymaniye Kütüphanesi²⁵ ve Topkapı Sarayı

Sempozyumu Bildirileri, (16–17 Nisan 1998), Kayseri 1998 s.345-351; GÜVEN, Mustafa Salim, Çeşitli Yönleriyle Aziz Mahmud Hüdayi'nin Mektupları, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Felsefesi Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1992, s. 76.

¹⁵ Topçular Kâtibi, C. II, s. 686; Groot, a.g.e. s.325.

¹⁶ Topçular Kâtibi, C.II, s. 764–769; Fezleke, C.II 2007,s.489–492; Naîmâ, C.II 2007,s.497–501.

¹⁷ Fezleke, C.II, s.502; Naîmâ, C.II, s.507; Hammer, C.VIII, s. 247.

¹⁸ Topçular Kâtibi, C.II, s.792,805; Fezleke, C.II, s.523; C.III, s.540; Naîmâ, C.II, s.538,568; Mehmed Halife, Tarih-i Gilmâni, Haz. Ertuğrul ORAL, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2000, s.6.

¹⁹ Hasan Bey-zâde, C.III, s. 993; Solak-zâde, s.741.

²⁰ Peçevî, C. II, s. 407; Solak-zâde, s.742; Naîmâ, C.II, s.609; Fezleke, C. III, s.576; Hasan Bey-zâde, C.III, s.993; Tarih-i Gilmâni, s.8.

²¹ Naîmâ, C.II, s.622; Fezleke, C.III, s.585.

²²Şimşirgil a.g.e s.195–207; Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmaniyye, C.II, İstanbul, 1311, s.286.

²³Şimşirgil, a.g.e. s.195–207.

²⁴Gustav Flügel, Die Arabischen, Persischen, Türkischen Handschriften, der Kaiserlichen und Königlichen Hofbibliothek zu Wien II, New-York 1977, s.253,254.

²⁵Defter-i Kütüphanê-i Esad Efendi, İstanbul 1262,s. 125.

Kütüphanesinde²⁶ bulunan üç nüshanın karşılaştırmalı metni tarafımızdan hazırlanmıştır.

Halil Paşa İbn-i Piri Vakfyesi ²⁷

Halil Paşa İbn-i Pirî vakfyesi iki nüsha olup orijinali İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesinde bulunmaktadır. Bu nüsha toplam 70 varaktan meydana gelmiştir. Vakfienin 1a varağında IV. Murad'ın tuğrası bulunmaktadır. Tuğranın sol üst tarafında rika hat ile Aziz Mahmud Hüdayi Efendi'ye ait bir takriz yer alır. 1b varağı tezhipli ve ser-levhali olarak düzenlenmiş olup sekiz satırdır. 2a-58a varakları on bir satır, 58b varağı ise sekiz satırdan oluşmuştur. Yazılar yaldızlı çerçeve içinde ve güzel bir nesih hatla kaleme alınmıştır. 1 Rebiülevvel 1036 (20 Kasım 1626) tarihinde tescil edildiği anlaşılan vakfienin 56b-58b varakları arasında ise 29 Cemaziyelahir 1038 (23 Şubat 1629) tarihli zeyl-nâme yer alır. 59a-b,60a-b,61a varakları boş bırakılmıştır. 61b'den itibaren ağabeyi Rumeli Beylerbeyi olan Mehmed Paşa için, Halil Paşa tarafından kurulan vakfın şartlarının yer aldığı vakfiye yer almaktadır.61b tezhipli ser-levha ile başlamış ve dokuz satırdan oluşmuştur. 62a'dan 70a varağına kadar olan sayfalar on bir satır olarak kaleme alınmış, 70b varağına ise dört satır yazılarak vakfiye tamamlanmıştır. Vakfienin tamamı bir mecmua şeklinde birbirine tutturulmuş olmakla birlikte cildi yoktur.

Vakfiye'nin diğer bir nüshası ise Süleymaniye Kütüphanesi Tercüman Bölümünde 46 Numarada kayıtlı olup toplam 77 varaktan meydana gelmiştir. 1b' varağı altı, diğer varaklar genellikle dokuz satırdır.²⁸ Eserin tamamında yazılar çerçeve içine alınmıştır. 6a'da der kenar olarak Aziz Mahmud Hüdayi'nin takrizi yer almaktadır. 5b ve 6a varakları talik yazı ile kaleme alınmışken eserin geri kalanında güzel bir nesih yazı kullanılmıştır. Süleymaniye nüshası, Arkeoloji Müzesi kütüphanesindeki nüshaya göre oldukça eksiktir. Bu nüshada 1038 tarihli zeyl-name ve Mehmed Paşa Vakfyesine yer verilmemiştir.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesine kayıtlı vakfiye ve zeyl-nâmenin sureti ise Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ndeki (VGMA) 100 numaralı defterde kayıtlıdır.

Halil Paşa İbn-i Piri Vakfyesi'nden sadece Halil Paşa'nın vakfettiği mallar, nakit para ve yapılmasını istediği hizmetleri değil, aynı zaman da kendisinin doğduğu yer ve ailesi hakkında bilgi edinmek de mümkün olmuştur. Yukarıda hayatı ele alınırken izah edildiği gibi pek çok kaynaktan "Kayserili" diye şöhret bulmuş olan Halil Paşa'nın, aslen Maraş'lı olduğu vakfiye'de yer alan bilgiler sayesinde ortaya çıkartılmıştır. Eşi Hadice Hatun,

²⁶Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Türkçe Yazmalar Ktg. Haz. Fehmi Edhem KARATAY, C.I, İstanbul 1961, s.380.

²⁷ Halil Paşa İbn-i Pirî Vakfyesi, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi El Yazma Kitap I Kataloğu Numara 1132.

²⁸ 5a sekiz satır, 5b on bir satır, 6a on dört satırdır.

Ağabeyi Mirimiran Mehmed Paşa, kardeşi İlyas Ağa ve diğer yakınları da vakfiye de zikredilmiştir.²⁹

Halil Paşa kendi gelirleri ile birisi nukud para vakfı olmak üzere iki ayrı vakıf tesis etmiştir. Vakfettiği malları ve gelirleri ile İstanbul'da ve Anavarinde birer camii yaptırılmasını ve camii görevlileri için meskenler inşa ettirilmesini istemiştir. Ayrıca hanlar, menzil-haneler, köprüler, çeşmeler, sebiller, musalla, su kuyusu ve havuzları gibi sosyal ihtiyaçlara cevap verecek yapılar inşa edilmesini şart koşmuştur. Kendisi için Üsküdar'da bulunan şeyhi Aziz Mahmud Efendi Hazretlerinin camisinin civarında türbe yaptırılmasını isteyen Halil Paşa, Eyüp'te ise ağabeyi Mehmet Paşa için türbe yaptırılmasını belirtmiştir.

Zevcesi Hatice Hanım tarafından Hacc-ı Şerife sarf olunmak için iyi bir meblağ ayrılmasını isteyen Halil Paşa, gücü yetmeyenleri hacca göndermek, fakir ve fukarayı ihya etmek, camii, tekke, ve türbenin görevlileri ve ayrıca yukarıda sayılan hizmetlerin gereği olan çeşitli ihtiyaçlara sarf edilmek üzere ödenekler tahsis etmiştir.

Vakfiyede yukarıda sayılan eserlerin ve hizmetlerin yapılması ve bunların kıyamete kadar ayakta kalması için, beş yüz bin akçe hazır edildiğini belirten Halil Paşa, bunun dışında Kocaeli Sancağında Kılanca karyesi, Kaysar karyesi, Yeniköy karyesi, Bağçecik karyesi ile Maraş Eyaletinde Zeytun karyesi yakınında bulunan ve doğduğu yer olan Fernos karyesi gelirleri ile değişik yerlerde bulunan çiftliklerinin, zeytinliklerinin, tarla ve bahçelerinin gelirlerini de vakfedilmiştir.

Vakfiyede vakıf hizmetlerini yerine getirmek üzere tayin edilmesi istenilen görevliler ve bunlarda aranacak şartlar ile kendilerine ödenecek ücretler de gösterilmiştir. Müteveli, Kâtip, Câbî,³⁰ İmam, Hatip ve Devr-hânlar,³¹ Müezzinler, Mu'arrif,³² Na't-hân, Vâi'z, Kayyum,³³ Ferrâş,³⁴ Çerağcı,³⁵ Meremmetçi,³⁶ Su Yolcu,³⁷ Türbedar, Hâfızü'l-Kütüb³⁸ belli başlı görevlilerdir.

Vakfiyede yer alan bir diğer husus nukud para vakfının işleyişine dair açıklamalardır. Bu vakıf aracılığı ile yapılması istenilen hizmetler ve

²⁹ V 19b, 20a.

³⁰ Tahsildar.

³¹ Kur'anı daima okuyup devreden kimse.

³² Cami ve tekkelerde hayır sahiplerinin adlarını saymakla görevli müezzin veya derviş.

³³ Cami hademesi.

³⁴ Cami hademesi

³⁵ Caminin kandillerini vaktinde yakarak camiye aydınlatmak üzere görevli kimse.

³⁶ Tamirci

³⁷ V37a, V44a,b. Suyolları ile maslakların tamiri ve suların şehrin muhtelif yerlerinde düzenli akması işiyle görevli olanlar için kullanılan bir tabir. (PAKALIN M. Zeki, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul 1993, C. III, s.286.)

³⁸ Kütüphaneci.

görevliler hakkında bilgi verildikten sonra³⁹ “Ve şart eylediler ki, nukûd-ı mevkûfe-i ma’hûde ki, mecmû’î kâmil-i beş yük ta’bîr olunur. Beş kere yüz bin akçedir. Onu on birden ziyâde mu’âmele ile verilmiye.”⁴⁰ Cümlesi ile vakfın gelirinin beş yüz bin akçe olduğu ve muamele oranının ona on bir (% 10) olarak belirlendiği görülmüştür. % 10 oranı Osmanlı para vakıflarında o dönemde yaygın olarak kullanılan bir orandır.⁴¹

Halil Paşa vakfın şartlarını tamamlayıp Süleyman Ağa’yı müteveli tayin ettikten sonra, kadı ve müşahidler huzurunda vakfın tescil işlemi gerçekleştirilirken⁴² Şeyhülislam Ebüssuûd Efendi’nin fetvasına göre tatbik edilmiş olan uygulama bazı araştırmacılar tarafından Halil Paşa’nın müteveli Süleyman Ağa ile anlaşmazlığa düşüp, vakfını feshetmek istediği ve kadı tarafından haksız bulunarak isteğinin reddedildiği şeklinde yorumlanmışsa da doğru değildir.⁴³ Zira vakfiye de yazıldığı üzere Halil Paşa sağ olduğu sürece vakıf hakkında tek söz sahibi kendisidir.⁴⁴ Süleyman Ağa ile anlaşmazlığa düşmüş olsa vakfı feshetmek yerine mütevellisini değiştirmeyi tercih etmesi gerekirdi. Aksine kurduğu her iki vakfa da Süleyman Ağayı müteveli tayin etmiştir. Yukarıda belirttiğimiz gibi bu durum vakfın sahih olması yolunda İmam Züfer görüşüne göre Ebüssuud Efendi tarafından hazırlanmış fetvanın uygulanmasına dair mutad bir yoldur.⁴⁵

Vakfiyede yer alan Mirimiran Mehmed Paşa Vakfı’nın da Halil Paşa tarafından kurulan 1626 tarihli ilk vakıfla aynı tarihte kurulup, tescil edildiği anlaşılmaktadır.⁴⁶ Vâkıf kardeşi ruhu için şunların yapılmasını istemiştir: Mehmed Paşa Sarayının karşısında bir çeşme, sakkâyı, bir mektep, Mehmed Paşa için türbe, türbeyi şerifinde bir kurrâ ve huffâz odaları.⁴⁷ Bu hizmetler için vakfettiği akarlarda yine vakfiyede yer almıştır.⁴⁸

Mehmed Paşa Vakfında hizmetleri yerine getirmek üzere tayin edilecek görevliler ise şu şekilde tespit edilmiştir: Müteveli, Cüz-han⁴⁹, Reisül-kurra ve ser-mahfil, Noktacı⁵⁰, Sâkî⁵¹, Muallim, Halife-i Mekteb⁵², Hatabiyye-i Mekteb⁵³, Hafız, Türbedar, Ferrâş ve Buhûrî.⁵⁴

³⁹ V44b-45a.

⁴⁰ V47a.

⁴¹ KURT, İsmail, Para Vakıfları Nazariyat ve Tatbikat, İstanbul 1996, s. 101.

⁴² V50a-56a.

⁴³ COŞKUN, Turhan, Kapudan-ı Deryâ ve Sadrâzam Halil Paşa, (1560–1629) Hayatı ve Siyasi Faaliyeti, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Mezuniyet Tezi, İstanbul 1958, s.27.

⁴⁴ V48a.

⁴⁵ Bu usul hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. (ÖZCAN, Tahsin, Osmanlı Para Vakıfları Kanunî Dönemi Üsküdar Örneği, TTK, Ankara 2003, s.51,52.)

⁴⁶ V70a,b.

⁴⁷ V62a.

⁴⁸ V63a-65b.

⁴⁹ Kur’an-ı Kerimden cüz okuyan kimselere verilen isim.

⁵⁰ İmârethanelerde ve medreselerde inzibat işlerine bakan görevli.

Halil Paşa tarafından kurulmuş olan vakfın 1105-1106/ 1215-1216 yılları arasına ait muhasebe kayıtlarının önemli bir bölümü Başbakanlık Osmanlı Arşivleri'nde mevcuttur. Burada yaptığımız ilk incelemelerde vakfın zaman zaman sıkıntılı durumlara düşmekle beraber uzun süre varlığını sürdürmeyi başardığı görülmektedir.

1210 tarihli bir belgeye göre ise Mîr-i Mîran Halil Paşa, Fatma Hanım Sultan ve Ayşe Sultan Evkafının Hüdayi Aziz Mahmud Efendi vakfına ilhakları vechile yazılan bir Ferma-ı Âli'ye göre vakfın, mütevellilerinin arzı ile Aziz Mahmud Hüdayi Vakfına mülhak olduğu anlaşılmaktadır.⁵⁵

Bu çalışmada Halil Paşa ve vakfiyesi hakkında verilen bu kısa bilgilerden sonra vakfiyenin metninin araştırmacıların hizmetine sunulması amaçlanmıştır. Vakfiye ve vakıfla ilgili diğer bilgi ve belgelerin değerlendirilmesi tamamlandıktan sonra ortaya çıkacak çalışmamızın ayrı bir kitap halinde yayınlanması planlanmaktadır.

Metin hazırlanırken içerisinde yer alan ayet mealleri ile Farsça beyitlerin anlamları ve vezinleri dipnot olarak gösterilmiştir. Farsça beyitler ile yer ve yabancı kişi isimlerinin orijinal halleri yanlarında gösterilmek suretiyle olası yanlış okumaların düzeltilmesi fırsatını araştırmacılara vermek amaçlanmıştır.

Vakfiye'nin orijinal metni ile Süleymaniye nüshası ve VGM 100. numaralı defterde kayıtlı sureti karşılaştırılarak farklılıklar dipnotlarda gösterilirken orijinal metin(V), Süleymaniye nüshası (S), suret ise (N) olarak gösterilmiştir. Nüshalar arasında yer alan farklı kelime ve cümlelerden hangisi daha anlamlı görüldüyse o metne dahil edilmiştir. Örneğin (V)'de dakîk olarak geçen kelime yerine (N) tedkik olarak geçen kelime metne daha uygun görüldüğü için tercih edilmiş ve dipnotta [tedkîk N :dakîk V] olarak gösterilmiştir. Metinde geçen Türkçe fiillerin sonundaki b/p' ye dönüştürülmüştür. Arapça ve Farsça kelimelerdeki [ع - و - /] harflerinin â, î, û olarak gösterilmesine dikkat edilmiştir. [ع] harfinin transkripsiyon işareti kelimelerin ortasında ve sonunda [‘] şeklinde, hemzeler [ء] ise ['] şeklinde gösterilmiştir.

[Halîl Paşa İbn-i Pirî Vakfiyesi]

[1a]⁵⁶

*Sâri'û ila-mağfiretin min-Rabbiküm ve cennetü'n-na'ım*⁵⁷ *Vema-tef'alû min-hayrin fe-inna'llâhe[kâne] bihî alîm*⁵⁸

⁵¹ Sebil-hânelerde su dağıtan görevli.

⁵² Muallim yardımcısı.

⁵³ Mektep oduncusu, V68b.

⁵⁴ Tütsü işi yapan görevli.

⁵⁵ BOA, C. EV. Dosya No:91, Gömlek No: 4521.

⁵⁶ VGA 100-38-1/1(38)

Ketebehu'l-fakîr ila'llâhi'l-ganiyyi'l-vedûd Mahmud bin Fazlullâh bin Mahmud⁵⁹

Şâh Murad bin Ahmed Hân El-Muzaffer Dâ'imâ⁶⁰

[1b] (S1b) Bismillahirrahmanirrahîm

Hezârân cevâhir-i rahşân hamd ü senâ ki bir lem'a-i safâ karînine hazâ'in-i zemân ü zemîn fedâ ola. Ol pâdişâh-ı serîr-i kibriyâ aftâb-ı küngüre-i evc-i bekâ. Zü'l-mülki ve'l-melekût. Rabbü'l-izzeti ve'l-cebberût. Alîm-i habîr-i bî-zevâl semî'î basîr-i vâkifü'l-hâl. Vasfihu celle (S2a) an ihâtati hadd. *Ehadûn lem yelid velem yûled.*⁶¹ *Celle celâluhu.* [2a] ve amme ale'l-âlemîn. Birruhû ve nevâlühû hazretlerinin cenâb-ı büzürgvâr-ı nüh nisâr ü îsâr olsun ki, ber muktezâ-yı fehvâ-yı *küntü kenzen muhaffiyen fe-ahbebtü ena'rifê*⁶² ol kenz-i meknûn. Ve îzid-i bî-çün dilediğim cevâhir-i şu'ûn-ı cemâl-i ezeli. Ve letâ'if-i fûnûn-ı kemâl-i lem-yezeli. Birle tehallî. Ve âyine-i ukûl-i ehl-i kabûle tecellî idüp sahâyîf-i dil-i erbâb-ı safâya (S2b) bess-i ulûm ve me'ârif ve defâyin-i sîne-i zevî'n-nihâye nesr-i dürer-i letâyif ide. Lâ-cerem câmi'î câmi'ü'l-cevâmi'î âlemi üslûb-ı acîb üzre ibdâ'. Ve vaz'-ı dilfirîb üzre ihtirâ' idüp sakf-ı zerrînin zînet-i [2b] fehvâ-yı ve *lekad zeyyene's-semâ*⁶³ ile tezyîn. Ve sath-ı anberinin nakş-ı münebbet-i gül ü rey-yâhîn ile reşk-i nigâristân çîn idüp nüsha-ı insânî ahsen-ı takvîmde (S3a) imlâ ve eymen-i üslûbda inşâ buyurup ve *alleme Ademe'l-esmâ'e küllehâ*⁶⁴ mûcibince tezâ'if-i ümmü kitâbda mastûr olan âme-i esmâyı ta'lîm ve kâffe-i hakâyık-ı lâ-tuhsâyı tefhîm idüp câme-i kâbiliyyet-i benî Ademi tirâz *innâ ce'alnâke halîfeten fi'l-arz*⁶⁵ ile mutarraz ve cerîde-i dilkeş-i hilkatini ve *enzelallâhu aleyke'l-kitâbe ve'l-hikmete*⁶⁶ mazmûn-ı hümâyûnuyla müşerrez kılup t'azîm ü tekrîm ve iclâl [3a](S3b) ü tefhîm ile ol câm'î-i behîşt âyîn içre hitâbet ve imâmet emrin anlara ta'yîn idüp sâkinân-ı rûy-i zemîn olan ashâb-ı vücûdu mürtezika-ı hân vakf-ı bî-dirîğ-ı nâ-ma'dûdî eyledi. *Zalike fazlullâhi yü'tihi men yeşâ'u Vallâhu zü'l-fazli'l-azîm.*⁶⁷ Ve sad-hezâr salavât-ı zâkiyât. Ve teslîmât-ı nâmiyât ki nefhât âsârından meşâmm-ı cân mu'attar (S4a) ve lem'ât-ı envârından zemîn ü âsumân münevver ola. Ol hâce-i cihân medîne-i ilm ü

⁵⁷ “Rabbimizin başışına ve takvâ sahipleri için hazırlanmış olup genişliği gökler ve yer kadar olan cennete koşun!” **Âl-i İmrân 3/133.**

⁵⁸ “Hayırdan ne yaparsanız şüphesiz Allah onu bilmektedir.” **Nisâ Sûresi 4 /127.**

⁵⁹ Aziz Mahmud Hüdayî'nin takrizi.

⁶⁰ Sultan IV. Murad'ın tuğrası.

⁶¹ “[Deki, O, Allah] birdir, O, doğurmamış ve doğmamıştır.” **İhlas 112/1,3.**

⁶² Ben gizli bir hazineyim, bilinmekliğimi istedim.

⁶³ “Andolsun ki biz,(dünyaya) en yakın olan göğü kandillerle donattık.” **Mülk 67/5.**

⁶⁴ “Allah Adem'e bütün isimleri öğretti.” **Bakara2/31**

⁶⁵ “[Ey Davud!] Biz seni yeryüzünde halife yaptık. **Sâd 38/26.**

⁶⁶ “Allah sana Kitab'ı ve hikmeti indirmiş (tir).” **Nisa 4/113.**

⁶⁷ “Bu Allah'ın lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah büyük lütf sahibidir.” **Cuma 62/4.**

irfân pîşvây-ı gül, rehnümâ-yı sü[n]bül. İmâm-ı enbiyâ vü mürselîn, [3b] muktedâ-yı evvelîn ü ahirîn, Fâtiha-i nüsha-i pür-nûr-ı dîn hâtîme-i silsile-i mürselîn Hazretlerinin ravzâ-i raziyye ve hazîre-i hatîrelerine hediye⁶⁸ olsun ki zebân-ı hakâyık-tercümânlarından feyezân iden ulûm-ı gûnâ-gûn ile derûn-ı dârü'l-ilm (S4b) *kün fe-yekûn*⁶⁹ ve butûn-ı evrâk çarh-ı bukalemûn memlû ve meşhûn oldu.

*Te ‘âlallâh mu ‘allim inçünin bâyed ki mi hâned
Sipîhr-i münhanî ebced çü tflân der debistâneş*⁷⁰

Ve dürer-i rıdvân-ı ilâhî ve bârân-ı rahmet-i nâ-mütenâhî zümre-i âli ethâr ve sahb-ı ahyârları ervâhına nisâr ola ki her biri zâviye-i dîn içre sadr-nişîn [4a] bir şeyh-i nâmdâr (S5a) ve pîr-i rûşen-zamîr sâhib-i ihtiyârdur. Sallallâhu Te‘âlâ aleyhi ve aleyhim ecma‘în. Ve alettâbi‘în lehüm bi-ihsânin ilâ yevmid-dîn.

*Salat u tutlâ-i lâ şevârikuhâ
Fî meğârib ü'l-arz ve meşârikihâ
Mâzeyyenet ü'l-guberâ‘i bi'l-mesâcid.
Ve hassanetü'l-cevâmi‘i be‘r-râki‘i ve‘s-sâcid*⁷¹.

(S5b)[4b]⁷² Mâ-ibânihi benânü'l beyân fî zamir-i hâtikü's-sütûr ve rakamihi yürâ‘atü'l-berâ‘atihi fî tayyi hazerıkkü'l-mastûr min asli'l-vakfi ve tebeyyene‘ş-şürût ve ta‘ayene‘l-masârîf ale‘l-hattî‘l-mesbût ve sahhâ ledeyye ve sahha beyne yedâ ve inni hakemtü fihi bi‘s-sihhati ve‘l-lüzûmi fil-husûsî ve‘l-umûmî hükmen câriyen alâ menâhîci‘ş-şer‘i muvâfıkan linnevâsiü‘l-asli ve‘l-fer‘i âlimen bi‘l-hilâfeti‘l-cârî mine‘l-eşrâf ve mürâ‘iyen limâ yuhıbbu ri‘ayetihî fi‘l-hükmi bi-lüzûmi‘l-evkâf. Vallâhu te‘âla huvel mes‘ûl fî entekabbele haze‘l-amel min hazreti‘l-vâkıfı bi-ahsenil kabûl ve yücâ bihi el-cezâi‘l-hûsnâ(?).Ve ketebe lehüzziyâdetü vel-hûsnâ hurrîre el-abdü‘l-fakir

⁶⁸ hediye SV: hedâye N.

⁶⁹ “[Bir şey yaratmak istediği zaman Onun yaptığı] “Ol” demekten ibarettir. Hemen olur.” **Yasîn 36/82.**

⁷⁰ سپهر منحنی اجد چو طفلان در دبستانش / تعالی الله معلم اینچنین بایدکه میخواند

Subhanallâh, Öğretmen; gökkubbenin, onun okulunda çocuklar gibi ebced okuduğu kişi olmalıdır. (Vezin :Mef‘ûlü fâilâtü mefâilü fâilün)

⁷¹ Yeryüzünün doğusu ve batısı rüku ve secde edilen güzel camiler ve mescidlerin gölgeleri ile süslendi.

⁷² Mâ-ibânihi benânü'l beyân fî zamir-i hâtikü's-sütûr ve rakamihi yürâ‘atü'l-berâ‘atihi fî tayyi hazerıkkü'l-mastûr min asli'l-vakfi ve tebeyyene‘ş-şürût ve ta‘ayene‘l-masârîf ale‘l-hattî‘l-mesbût ve sahhâ ledeyye ve sahha beyne yedâ ve inni hakemtü fihi bi‘s-sihhati ve‘l-lüzûmi fil-husûsî ve‘l-umûmî hükmen câriyen alâ menâhîci‘ş-şer‘i muvâfıkan linnevâsiü‘l-asli ve‘l-fer‘i âlimen bi‘l-hilâfeti‘l-cârî mine‘l-eşrâf ve mürâ‘iyen limâ yuhıbbu ri‘ayetihî fi‘l-hükmi bi-lüzûmi‘l-evkâf. Vallâhu te‘âla huvel mes‘ûl fî entekabbele haze‘l-amel min hazreti‘l-vâkıfı bi-ahsenil kabûl ve yücâ bihi el-cezâi‘l-hûsnâ(?).Ve ketebe lehüzziyâdetü vel-hûsnâ hurrîre el-abdü‘l-fakir ilâllâhil gâniyü‘s-sâmed Hüseyin bin Muhammed el-Kâdî bi‘l-asâkiri‘l-mansûre bi vilâyet-i Rumeli el-ma‘mûre afâllâhu te‘âla. Anhü ve an eslâfihî ve hasseme an-yedid tâkati. Mühür (Hüseyin bin Muhammed Rumeli Kazaskeri) (S6a) Tekabellallâhü‘l-Melikü‘l-Mu‘în fe innallâhe lâ-yüzü ecrel muhsinîn. Ketebehü‘l-fakir ilallâhî‘l-Vedûd Mahmûd bin Fazlullâh bin Mahmûd S: -VN.

ilâllâhil gâniyü's-sâmed Hüseyin bin Muhammed el-Kâdî bi'l-asâkiri'l-mansûre bi vilâyet-i Rumeli el-ma'mûre afâllâhü te'âla. Anhü ve an eslâfihi ve hasseme an-yedid tâkati. Mühür (Hüseyin bin Muhammed Rumeli Kazaskeri) (S6a) Tekabellâhü'l-Melikü'l-Mu'in fe innallâhe lâ-yûziyu ecrel muhsinîn.

[5a]⁷³ Elhamdü li'llâhi vahdehü ve's-salâtü alâ-men lâ-nebiyye ba'dehü⁷⁴ Mâ-hurrire fîhi min-asli'l-vakfî ve şurûtihi ve zavâbitihî ve kuyûdihî vaka'a küllühü ledeyye Ve cerâ beyne yedeyye ve innî hakemtü bi-sihhatihî ve lüzûmihî fî-husûsihi ve umûmihî⁷⁵ âlimen Bi-hilâfi'l-cârî beyne'l-e'immeti'l-eslâfi ve ene ez'afü ibâdi'llâhi'l-Mennân⁷⁶

Hasan bin Şaban el-Kâdî bi-asâkiri Anadolu El-ma'mûre afâ anhümâ Rabbü'l-beriyye⁷⁷ (Mühür)

Fîhi mâ-yu'beru inde sübûtihi şer'an ketebehü Yahya el-fakîr ufiye anhu. Yu'melü bi-mazmûnihî inde sübûtihi ve âdem-i münâfihi şer'an Ketebehü efarü'l-verâ Hüseyin bin Mehmed el-Kâdî Be-asâkir-i Rumeli ufiye anhümâ (Mühür)

Yu'beru mâ-fîhi inde sübûtihi arabiiyen osmâniyyen fîhi şer'an Ketebehu'l-fakîr Yahya bin Mehmed el-Kâdî bi-asâkiri Rumeli ufiye anhümâ (Mühür)

Elhamdü'llâhi muhikku'l-hakku ve mülhîmü's-sevvâb mâ zübire fî hazihî's-sâhâifi ve'l-evrâk min usûli'l-evkâfi ve şerâitihâ ale'l-ıtlâk vaka'a küllühü ledeyye ve cerâ cemi'ihî beyne yedeyye ve sadare'l- hükmü annî bi's-sihhâti ve'l-lüzûmi fî'l-asli ve'l-fer'i sūdûren câriyen alâ kavânîni's-şer'i hasbemâ nazame fî samti's-sütûr ve rakame fî tayyî hazel hattî'l-mastûr vâkıfan vallâhü'l-hamdi ve'l-minneti alâ mevâkıfil-hallâfi'l-cârî fimâ beynel-eşrâf ve ene'l-abdü'l-fakir ilâllâhi'l-gâniyyi Ahmed bin Ivaz el-ma'rûf bi'l-Çelebi El-Kâdî yevme izin bi-Medine-i Üsküdar el-mahmiyye el-me'mûr hazihî'l-kaziyetü min kıbeli vekilü's-saltanatül-aliiyeti afa anhüm ecmâin. (Mühür)⁷⁸

⁷³ VGA 100-38-1/2 (39).

⁷⁴ Elhamdü li'llâhi vahdehü ve's-salâtü alâ-men lâ-nebiyye ba'dehü VN:-S.

⁷⁵ husûsihi ve umûmihî VN: umûmihî ve husûsihi S.

⁷⁶ ene ez'afü ibâdi'llâhi'l-Mennân VN: ene Abdü'l-fakîr ilâ el-ganiyü'l-mennân S.

⁷⁷ Rabbü'l-beriyye VN:-S.

⁷⁸ Elhamdü'llâhi muhikku'l-hakku ve mülhîmü's-sevvâb mâ zübire fî hazihî's-sâhâifi ve'l-evrâk min usûli'l-evkâfi ve şerâitihâ ale'l-ıtlâk vaka'a küllühü ledeyye ve cerâ cemi'ihî beyne yedeyye ve sadare'l- hükmü annî bi's-sihhâti ve'l-lüzûmi fî'l-asli ve'l-fer'i sūdûren câriyen alâ kavânîni's-şer'i hasbemâ nazame fî samti's-sütûr ve rakame fî tayyî hazel hattî'l-mastûr vâkıfan vallâhü'l-hamdi ve'l-minneti alâ mevâkıfil-hallâfi'l-cârî fimâ beynel-eşrâf ve ene'l-abdü'l-fakir ilâllâhi'l-gâniyyi Ahmed bin Ivaz el-ma'rûf bi'l-Çelebi El-Kâdî yevme izin bi-Medine-i Üsküdar el-mahmiyye el-me'mûr hazihî'l-kaziyetü min kıbeli vekilü's-saltanatül-aliiyeti afa anhüm ecmâin. (Mühür) S:-VN

[5b] Emmâ⁷⁹ ba'd, (S6b) her andelîb-i bâğ-ı hünere gül gibi zâhir ve nergis-i ter gibi sâhib-i nazara ayne'l-yakîn bâhirdir ki bu gülzâr-ı hezâr-etvâr ve bu mürğ-zâr-ı mürğ-âzâr cây-ı sürûr ve sarây-ı huzûr değildir. Âlemi pâ-beste-i elem nagamında gam-ı müdgam vefâsı cefâ ile meşûb gınâsı anâ ile mashûb, keremî mekre mablûb lezzeti zillete mağlûbdur. *Lâ tahsebenne sürûran dâ'imen ebeden*⁸⁰ men surrehu (S7a) zemen si'âtühü ezmân semend-i devleti tünd ü serkeş kabâ-yı zerkeşi serâser ateş dînârının nâr-ı kenâr alâ-ilm ve dirheminin hemmi ciger-sûz ve bî-merhem binâ-yı [6a] refi'inin kıbâbı habâb-ı âb gibi bir dem içre nâ-yâb ve revâk u manzara ve eyvânı âşiyâne-i bûm u gurâbdır şemse-i eyvânı mühr-i zî-zevâl ve gül-i tâbdânı dâğ-ı inkisâr ve melâl ve (S7b) kemer-i pür-nakş. Zer-nişânı kavs-ı kuzah gibi mahzâ nümâyîş ü hayâldir. Kemân-ı pürham tâkîş ki hest der hurze, keşîde ber-hedef-i dîn u dil-i hadenk belâst fûrûğ-ı şemse-i o âftâb-ı tâbânest velî dirîğ ki vakt-ı zevâl ân peydâst dâmen-i kühsâr-ı celîlû'l-mikdârda görünen her lâle âl bir şehr-i yâr-ı felek ikbâlin [6b] hayme-i gülğünudur ki, tünd-bâd-ı fenâ ile ser-nigûn (S8a) olmuş ve miyân-ı gülzâr içre cilveger olan her süsen-i bî-misâl bir şehzâde-i fârigu'l-bâlin hançer-i mevzûndır ki hâk-ı siyâh içre jeng tutup jengâr-gûn olmuş, her lâle ki ber-kenâr cû-yîst ruhsâre-i âl-lâle rû-yîst her berk ki ber ser-çınârâst hâlî-şude dest-i şehri-yârâst.

El-kıssa bu ma'ber-i pür hatar ve köhne ribât-ı du-derde temennî (S8b) sebât ve ümmîd-i devâm-ı hayât hayâlât-ı muhâlât kabîlinden idüğü gâyetle zâhir ve sagir ü kebîr katında [7a] gün gibi bâhir olduğundan gayri ulemâ-yı isbât bu müdde'âyı bürhânla isbât idüp buyurmuşlardır ki, fûnûn-ı hikemiyede sâbit olmuşdur ki her cevher-i kâ'in be-her-hâl fâsid ve metâ'-ı mükevvenât elbette âtil ve kâsid olur. Ve ma'lûmdur kim⁸¹ kâ'inât-ı bî-sebâtın (S9a) birisi dahi beden-i insânî ve ten-i cismânîdir ki köy-i dil-cûy sipîhr-i teng-hûy hezârân-ı hezâr tekâ-pûy ile dört zıddı bir yere cem' idüp, ol ejdehâ-yı demânları birbiriyle mûmâna'a ve hısâmdan bir mikdâr i'tidâl virmele men' itmişdir. Ve yerinde müberhendir ki [7b] i'tidâl hakîkî âlemde nâbûd ve kimyâ ve ankâ gibi bî-vücûddur. *În âdemî ki zübde-i erkâneş* (S9b) *mî nehend peyveste der keşâkeş-i în çâr ejdehâst*⁸² mûcibince zikr olunan ezdâd-ı düşmen-nihâd dâ'imâ keşâkeşde olup bi-haseb-i tîbâ'ihim biri birinden infikâke dâ'i ve iftirâka sâ'ilerdir.

În seyl-i müttefik be-kened rûzî in draht
*Vîn bâd-ı muhtelif be-küşed rûzî in çerâğ*⁸³

⁷⁹ Emmâ SV: - N.

⁸⁰ "Sanma ki bu sevinç daimî ve ebedî olarak sürsün." *Âl-i İmrân 188, Nur 57.*

⁸¹ kim SV: ki N.

⁸² این ادمی که زبده ارکانش می نهند پیوسته درکشاکش این چارژدهاست.

Bu bütûn benliği ile sürekli bu dört ejderha ile mücadele eden (savaşan) insandır.

⁸³ اینکه سیل متفو بکند روزی این درخت Bu güçlü sel bir gün bu ağacı (kökünden) söker.
واین بادمختلف بگشد روزی این چراغ Bu muhtelif rüzgar bir gün bu lambayı söndürür
(Vezin: Me'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün)

Eyle olsa mizâc-ı acîbü'l-ımtizâc-ı insânî âkıbet âfiyetden ayrı düşüp **(S10a)** bu terkîb-i acîb halel pezîr olmağla hâkinin her zerresi iklîm-i fenâdan bir vâdîde **[8a]** cây-gîr olmak mukarrerdir.

Hurşîd bûdeend ki reftend zîr-i hâk

În zerrehâ ki her yekeşender hevâ şodend⁸⁴

Ve esâfîn-i selâtin-i irfândan ba'zı ekâbir-i âlişân bu ma'nâyı ayân⁸⁵ ve bu müdde'âyı tahkîk u beyân tarîkiyle bu bâbda buyurmuşlar ki cenâb-ı vâcibü'l-vücûd⁸⁶ fâizü'l-cûd mübtedâ-yı **(S10b)** her mevcûd gâyet-i her maksûd cellet hikmetühû ve allet kelimetühû⁸⁷ hazretleri maşrık-ı ezelden mağrib-i ebede varınca harem-i hürrem-vücûdda cilveger ve harîm-i kerîm-i şühûdda sâye-güster olacak hakâyık-ı kâ'inât ve zevât-ı mümkinânın suver-i dilpezîrini levh-i ilm-i ezelsinde **[8b]** tasvîr idüp irâdet-i aliyye ve meşîyyet-i⁸⁸ celiyyesi iktizâ eyledi ki zikr olunan mâhiyyât-ı nâ-mütenâhî ve hakâyık-ı eşyâ **(S11a)** kemâ-hiye nihân-hâne-i kûmûn-ı gaybîden mınassa-i vücûd-ı aynîye gelüp kehl-i⁸⁹ vücûd-ı kâmil ile her biri karîrül-ayn ve âlem-i cân ü cihâna zînet ü zeyn olalar. Lâkin fuhûl-i⁹⁰ zevî'l-ukûle ma'lûmdur ki cismâniyyâtın cem'iyyetle nüzûlüne vüs'at-i âlem-i kevn ü fesâd vâfî ve mevâlid-i gayr-i mütenâhiyenin ma'iyyetle hulûlüne füşat-i mukâdîr ve eb'âd kâfî değildir. Ol sebebden hazret-i sân'-i **(S11b)** hakîm cellet âlâ'ühû ve cemmet ni'amâ'ühû zikr **[9a]** olunan masnû'âtın bu neş'etde zuhûrlarında tarîk-i senâ ve bî-îsâr ve üslûb-ı te'âkubı ihtiyâr⁹¹ buyurup *innâ küllü şey'in halaknâhu bi-kaderin*⁹² mazmûn-ı sa'âdet-perverî üzere her müsâfirin bu menzil-i⁹³ âb ü güle su gibi gelüp geçmesine bir hadd ta'yîn ve bu mürg-zâr-ı bî-hâsıla bâd-veş konup göçmesine bir emed tebyîn buyurup *feizcâ'e ecelühüm* **(S12a)** *lâyeste'hirûne sâ'aten ve lâ-yestakdimûne*⁹⁴ mûcibince kânûn-ı kadîm-i ilâhî ve üslûb-ı hakîm-i şehinşâhî de hiç bir kes için sultân ü vezîr, bende vü emîr, ganî vü fakîr ve cüvân ü pîr ol hadd-i ma'hûd ve emed-i mahdûddan **[9b]** tecâvûze mesâg ü mecâl ve tedbîr yokdur. *Zalike takdîrû'l-*

⁸⁴ خرشید- بوده اند که رفتند زیر خاک

این زرّه ها که هر یکش اندر هوا شدند

(Vezin: Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün.)

Güneş idiler toprağın altına gittiler.

Onların her bir zerresi havaya yükseldi (toz oldu).

⁸⁵ VGA-100-38-2/1 (40).

⁸⁶ vâcibü'l-vücûd SV: vâcib N.

⁸⁷ Kelimetühû SV: -N.

⁸⁸ meşîyyet-i SV:-N.

⁸⁹ kehl-i SV:-N.

⁹⁰ fuhûl-i SV:-N.

⁹¹ ihtiyâr SV:-N.

⁹² Biz her şeyi bir ölçü üzerine yarattık.

⁹³ menzil-i SV:-N.

⁹⁴ “[Her ümmetin bir eceli vardır.] Ecelleri gelince ne bir an geri kalırlar ne de bir an ileri gidebilirler.” A'râf 7/34.

*azîzi'l-alîm.*⁹⁵ *Ve len-tecide li-sünnetillâhi tebdîlâ*⁹⁶ *ve len tecide li-sünnetillâhi tahvîlâ.*⁹⁷ Lâkin hadîs-i şerîf (**S12b**) *inne'l-cennete kay'ân ve inne garâsehâ subhânallâhi ve bihamdihi eser-i sa'âdet-perveri*⁹⁸ mûcibince cemî' esbâb-ı ins ve huzûr ve levâzım-ı behcet ve sürûr bu mezra'a-i fâhireden hâsıl ve bu mahsade'ı zâhireden vâsıl olup

Dehkân-ı sâl-horde çi hoş goft bâ püser

*Key nûr-ı çeşm-i men be cuz ez kişte nedrevî*⁹⁹

anda tedârik-i esbâb ve mühimmât ve tehiyye'i levâzım ve müttemimât (**S13a**) mümkün olmayup *yevme yeffirü'l-mer'u min ahîhi [10a]* ve *ümmihi ve ebîhi ve sâhibetihî ve benîhi*¹⁰⁰ mûcibince her kişinin keyfiyyet-i hâli a'mâline¹⁰¹ menût ve ef'âline merbûtdur. Bir ferdden meded ü fâ'ide ve bir kimesneden menfe'at ve âide tasavvuruna mecâl muhâldir. Eyle olsa her bülend-himmet ve âlî-nazara emr-i lâzım ve hükm-i mütehattımdır ki hâb-ı gafletden nesgis-i ter gibi gözün açup bu dünyâ-yı dünun (**S13b**) müzahrafâtından geçüp

Kâr încâ kün ki teşviş est der mahşer besî

*Ab ezîncâ ber ki der deryâ besî şûr u şer est*¹⁰²

mazmûnı üzere ol gülşen-i kuds ve civâr-ı üns cânibine sefer yarağın görüp *ve mâ-tükaddimû li-enfusiküm [10b] min hayrin tecdühu indallâhi*¹⁰³ fehvâ-yı sa'âdet ihtivâsı mûcibince iddihâr-ı zâd-ı ahiret ve i'tâd u i'dâd-ı levâzım-ı sefer-i âkıbet kıla. Bu dahi (**S14a**) mahall-i şübhe değildir ki sadaka ve infâk ale'l-ıtlâk enfa'-ı vesâ'il ve efdal-i nevâfildir. Kemâ-kâle azze min-kâ'il *meselü'llezîne yünfikûne emvâlehum fi sebîlillâhi ke-meseli habbetin enbetet seb'a senâbil.*¹⁰⁴ *Ve kâlen'n-nebiyyü salavâtüllâhi aleyhi ve selâmühû leyse leke min mâlike illâ mâ-ekelte fe-efneyte ve lebiste fe-ebleyte ve tesaddakte fe-ebkayte ve kıyle fi-hâze'l-bâb yâ gâfilen (S14b) an harekâti'l-*

⁹⁵ “İşte bu, azîz olan (ve her şeyi) bilen Allah'ın takdiridir.” **En'âm 6/96.**

⁹⁶ “Allah'ın kanununda asla bir değişiklik bulamazsın.” **Ahzâb 33/62.**

⁹⁷ “Allah'ın kanununda kesinlikle bir sapma da bulamazsın.” **Fâtır 35/43.**

⁹⁸ Şüphesiz cennet düz bir ovardır. Onu ağaçlandırma vakti geldi. **Hadis-i Şerif.**

⁹⁹ کای نور چشم من بجز از کشته ندروی Ey gözümün nuru, ne ekersen onu biçersin.

(Vezin: Mef'ûlü Fâilâtü Mefâilü Fâilün)

¹⁰⁰ “İşte o gün kişi kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçır.” **Abese 80/34,35,36.**

¹⁰¹ a'mâline SV: -N.

¹⁰² کار این جاکن که تشویش است در محشر بسی Burada çalış, çünkü mahşerde çok karışıklık var.

اب ازین جابرکه در دریا بسی شور و شرس است Suyu buradan götür, çünkü denizde çok tuz ve kötülük var.

(Vezin: Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

¹⁰³ “Önceden kendiniz için yaptığımız her iyiliği Allah'ın katında bulacaksınız.” **Bakara 2/110.**

¹⁰⁴ “Allah yolunda mallarını harcayanların örneği, yedi başak bitiren bir dane gibidir.” **Bakara 2/261.**

feleki nebbeheka'llâhû femâ-ağfelek mâleke li'l-gayr [11a] izâ sanetehû ve küllü mâ enfaktehû fe-hüve leke.¹⁰⁵

Ez zer ü sîm est be bâğ-ı na'îm.

Kasr-ı to râ hıst-ı zer u hıst-ı sîm.

Hıst-ı zer-i puhte deh u sîm-i hâm

Tâ ki bu ved kasr-ı to ferdâ temâm¹⁰⁶

Ve envâ'ı sadakâtın efdalî ve esnâf-ı hasenâtın ekmele vakfdır ki fevâ'idî bî-gâyet mevâ'idî bî nihâyet müdedî (S15a) ber-devâm mededî bî-hitâm. Na'îm-i cinân gibi feyzi kesilmez. Rahmet-i Rahmân gibi bezille eksilmez. Kemâ kâle'n-nebiyyü sallallâhu te'âlâ aleyhi ve sellem izâ mâte ibnü âdemin inkat'a amelühû illâ an selâsin sadakatün câriyetün ve ilmün nâfi'un ve veledün sâlihun yed'û-lehû ve bu atıyye-i aliyye-i uzma [11b] ve hibe-i behiyye-i kübrâ ki mahz-ı tevfik-i subhânî ve te'yûd-i samedânî ve inâyet-i ezeliyye ve hidâyet-i (S15b) lem-yezeliyye birle müyesser olur. Hâlâ vezîr bî-nazîr düstûr-ı rûşen-zamîr müdebbir-i umûrû'l-cumhûr¹⁰⁷ bi'r-re'yi's-sâ'ib mütemmim-i mehâmî'l-enâm bi'l-fikiri's-sâkıb el-mücâhid fi-sebilillâh berren ve bahren râgîbü'l-hayrât ve tâlibü'l-hasenât sırran ve cehren zînet-efzâ-yı Divân-ı Osmânî kâr-sâz-ı kâr hâne-i cihânbanî şehinşâh-ı cihânın hayr-hâhı sıyânetkâr-ı ırz-ı pâdişâhî (S16a) kapudânlık hidmeti ile rûy-i deryâda gazavât-ı ma'dûdesi meşhûr bilâd-ı acem ü efrencde [12a] fütûhât-ı celîlesi elsine-i âlemiyânda mezkûr vezîr-i a'zam ve serdâr-ı asker-i muzaffer-alem oldukları eyyâmda şecâ'at ü şehâmet ve hidemât-ı meşkûresi gayr-i mahsûr esâs-ı sulh ü salâhı ihkâm ve itmâma ikdâm ü ihtimâmı ma'lûm-ı cumhûr sâbıkâ vezîr-i a'zam-ı (S16b) Sultân-ı zamân nizâmü'l-mülk-i devlet-i Osmânîyân a'ni-bihî's-sadrü'l-ecell e'r-refi'ül-mahal *Halîl Paşa İbn-i Pîrî* lâzâle refi'ü'l-kadr bi-lütfillâhî'l-hafiyî ve kerimihî'l-vefiyyî hazretlerine müyesser olup İstanbul'da Fatih Sultan Mehmed Hân Hazretlerinin mihmân [12b] hâneleri ahûrî kurbunda Mustafa Ağa mahallesinde bir câmi'-i bâri'-i refi'ü'l-binâ ile ol havalîyi (S17a) ihyâ ve câmi'-i şerîfin mihrâbı tarafında âmme-i halka nef'i şâmil çeşmeler icrâ ve havâlî-i câmi'-i şerîfde mürtezika-i câmi'-i şerîf için mesâkin ve menâzil inşâ ve her sene câmi'-i şerîfde mâh-ı mübârek-i Rebiülevvelin onbirinci gün ki on ikinci gice olur kıra'at-i mevlid-i şerîf-i Seyyid-i kâ'inât aleyhi min-Allâhî te'âlâ efdalü't-

¹⁰⁵ Allah Resûlü (Salat ve selam O'nun üzerine olsun) şöyle buyurdu: Senin malın olarak ancak yediğin, tükettiğin, giydiğin, belâları savuşturmak üzere sadaka olarak verdiğin ve bunların dışında elinde kalanlar vardır. Bu konuda şöyle denmiştir. Ey bu kâinatın hareketlerinden gafil olarak bulunan kişi! Allah seni bu gafletten şu şekilde uyarmıştır; Elinde bulunan malların senin değildir, bir başkasındır. Ancak sadaka olarak verdiklerin sana aittir.

¹⁰⁶ از زروسیم است بیباغ نعیم   Cennetin bahçesinde altın ve gümüşten
قصر تراخشت زروخشت سیم   Senin köşkün için kerpiçler var
خشت زریخته و سیم خام   Pişmiş altın ve ham gümüş kerpiç ver ki
تا که بود قصر تو فر داتمام   Yarın senin köşkün tamamlansın.

(Vezin: Müfte'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün)

¹⁰⁷ VGA-100-38-2/2 (41).

tahiyyât ve ekmelü't-teslîmât eser-i cemîlini ibkâ ve küllü sene taraf-ı şerîflerinden ve halîle-i celîleleri (S17b) mefharü'l-muhazzerât Hadice Hanım [13a] tarafından Hacc-ı Şerîfe sarf olunmak için mebâliğ-i latîfe ve harameyn-i muhteremeyn ve makâmeyn-i mükerreremeyn fukarâsına ta'yîn-i surre-i şerîfe, ba'dehu Anadolu tarafının arâzî-i mukaddeseye ittisâli cihetinden tercîh ü takdîm ve mürşid ü muktedâlarına iktidâ ve rızâ ve teslîm maslahatı için mahrûse-i Üsküdar'da kutb-ı dâ'ire-i vücûd Sultân-ı evliyâ Şeyh Seyyid (S18a) Mahmud Efendi Hazretlerinin câmi'-i bâr'ilerinde ihdâs-ı cihât-ı münîfe ve her sene mâh-ı Muharremde leyle-i yevm-i âşûrâda it'âm-ı fukarâ ile isticlâb-ı hayr-du'â ve azîz-i mezbûrun câmi'-i şerîfleri [13b] civârında binâ-yı türbe-i şerîfe ve civâr-ı türbede yedi bâb hücerât-ı latîfe ve Anadolu tarafında Maraş eyâletinde Zeytun nâm karyede menzil-i ebnâ-yı sebîl olmak üzere biri nefsi-i nefiseleri için, biri birâderim merhûm Mehmed Paşa rûhiyçün (S18b) iki hân-ı refî'ü'l-binâ ve memerr-i hâss ü avâm ve ma'ber-i asker-i İslâm merkez kal'ası kurbunda olan nehr üzerinde bir cisr-i bî-hemtâ ve Üsküdar kazasında ziyâretgâh-ı ashâb-ı hâcât Saru Kâdî nâm azîzin merkad-i mübâreklerine müteveccih olanlara asân olmak için ol mahalde bir köprü binâ idüp ba'dehu Rumeli Kalem-revinde [14a] dahi zikr-i cemîllerini ibkâ ve ol taraf (S19a) fukarâsının dahi hakk-ı uhuvvetlerini ifâ maslahatı için vel-akrabûn evlâ bi'l-ma'rûf müsted'âsınca evvelâ mahmîye-i Galata'da vâki' sarây-ı Sultânide ta'yîn-i tilâvet-i eczâ-yı şerîfe ve Galata kazasında Rumili Hisârında Balta oğlu Limanı nâm mahalde bir köprü ve İstanbul kurbunda Hazinedar köyünde vâki' çiftliklerinde bir çeşme ve kasaba-i Hazret-i Ebâ Eyyûb-ı Ensârî (S19b) (Radiye Anhü Rabbühü'l-Bârî) de vâki' bağçelerinde cârî olup hasbeten Lillâh-i Te'âlâ vakf buyurdıkları su fâyizinden bağçenin kapısı önünde tarîk-i âmm [14b] üzerinde bir çeşme ve bir sebîl binâ buyurup bundan sonra gazavât-ı şerîfelerinde uğradıkları memâlikden Kilitü'l-bahr-ı Rumeli tarafında vâki' Boğaz hisârında Sarı Kulle dibinde hisârda vâki' Fatih Sultân Mehmed Hân merhûm (S20a) câmi'-i imâmı için bir menzil ve câmi'-i şerîf pürnûr olmak için leyâlî-i şehri Ramazân-ı mübârekde on aded kandîl ve yine hisâr-ı mezbûrda Piyale Paşa Bağçesi dimekle ma'rûf mevzi'de iki çeşme ve iki havz-ı dâ'imü'l-bekâ ve Kızıl Hisar nâm kasabada bir havz ve İncik nâm kasabada bir çeşme [15a] (S20b) binâsı ile ol arâzî fukarâsın ihyâ ve Ağriboz اغريبوذ nâm kasaba kurbunda Kivrıntı قويرنتى nâm bi'r-i mâ ve hân ve çeşme ve musallâ ve kal'a-i mezbûrede ve kasabanın dâhilinde ve hâricinde kırkdan mütecâviz çeşme-i zülâl-âsâ ve Anavarin انوارين Kal'ası câmi'-i şerîfide inşâ-yı cihât-ı münîfe ve (S21a) ihdâs-ı revâtib-i nazîfe ve vezâyif-i latîfe buyurup hâlisân livechi'llâhi'l-hamîd bu cümleyi vakf ve tahlîd ve te'bîd itmekle binâ-yı metîn-i dîn-i mübîni te'yîd buyurup¹⁰⁸ bi-fazli'llâhi'l-azîzi'l-allâm hulûs-ı tâmm ve ikdâm ü ihtimâm ile bu bikâ'-ı hayrât ve ebniye-i (S21b) müberrât vâsıl-ı mertebe-i tamâm oldukda [15b] sâhibü'l-hayrât sâhib-i temkîn çeşm-i

108 VGA-100-38-3/1(42).

akl-ı maslahat-bîn ile nazar-ı sa'âdet-karîn idüp zıkr olunan ebniye-i hayrâtın mühimmâtı ve bekâ-yı rakabelerinin levâzım ve mütemmimâtı için evkâf-ı âtiyetü'l-evsâfi tedârik buyurdılar. Tâ ki asâr-ı (S22a) bedi'atü'l-etvârları sahîfe-i rûzgârda hâl-i ruh-i yâr gibi sâbit ve pâyidâr olup bu gülzâr-ı fânîyi tâ kıyâm-ı kıyâmet geşt ü güzâr idenlere bir eser yadigâr kalup zıkr-i cemîlleri elisine-i nâsda dâ'imâ mezkûr ve defter-i hasenâta ecr-i cezîlleri dem-be-dem mastûr ola.

Garaz nakşîst kezmâ bâz mâned

[16a] *Ki hestî râ nemî bînem bekâyî*¹⁰⁹

Cümle (S22b) evkâf-ı mezbûreden biri târîh-i kitâbda memâlik-i İslâmiyye-i Osmâniyyede dâmet zılâlû Sultânihâ ale'l-milleti'l-îmâniyye fi-cemî'i'l-havâyic nâfiz ü râyic olan akçeden kâmil beş kerre yüzbin ceyyîd¹¹⁰ ü cedîd akçedir ki nısfı te'kîden li-aslihî ve tavzîhen li-küllîhi ikiyüz elli bin akçe olur. Sâyir emvâl-i¹¹¹ şerîfelerinden ifrâz ile mahsûs ve müşâhed ve mu'ayyen ve mümtâz oldukdan sonra tafsîl-i âtî (S23a) üzere hâlisân li-vechî'llâhi'l-cemîl vakf ü habs ve tahlîd ü tesbîl buyurmuşlardır. [16b] Zıkr olunan nukûd-ı ma'dûdeyi mesâlih-i vakf-ı şerîf için tedârik buyurdıklarından sonra akâr kısmı vakfa elyak ve bekâ ve devâma evfak olmağla akârât-ı atîyeyi dahi vakf eylediler ki zıkr ü tafsîl olunur. Cümle akârâtdan biri kazâ-i Üskûdar muzâfâtından karye-i Bulgurlı kurbunda Kısıklı nâm karyede (S23b) yigirmi sekiz bin ceyyid ü cedîd akçe¹¹² semen-i şer'î ile Saliha Hatun ibnetü'l-merhûm Mehmed Efendi'den iştirâ buyurdıkları menzildir ki bir tarafı merhûm Abdullah Ağa mescidi ve mezâristân ve bir tarafı Meryem Hatun ibnet-i Hamza¹¹³ [17a] bâğî ve iki tarafı tarîk-i âmm ile mahdûd¹¹⁴ bir bâb tahtânî evi üzerinde gurfeyi ve bir bâb süflî evi ve üzerinde iki bâb gurfeyi ve yanında bir fırını ve hammâmı ve üç mevzi'de su kuyularını ve eşcâr-ı müsmire ve gayr-ı müsmireyi müştemil olup bin (S24a) otuz dört senesi Zilhiccesi târîhi ile mü'errah ol târîhde mahmiye-i mezbûrede kâdî-ı şer'î mübîn Mevlânâ Şemsü'd-dîn imzâsı ile mûmza hüccet-i şer'iyye mücibince mülk-i sarîhleridir. Biri dahi dârü's-saltanatı's-seniyye mahmiye-i Kostantiniyye harrasehâ'llâhu Te'âlâ an-küllî afetin ve beliyede [17b] binâ buyurdıkları câmi'-i bâri'-i mübârekleri kurbunda fevkânî ve tahtânî odaları müştemil üç menzil ma'mûr ve bir fevkânî kebîr selâmlık ve bunlara muttasıl

109 عرض نقشبست كز ماباز ماند   Amaç bir nakıştır ki bizden geriye kalsın
که هستی رانمی بینم بقای   Çünkü varlığı ebedi görmüyorum.
(Vezin: Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün)

110 ceyyîdSV: -N.

111 emvâl-i SV:-N.

112 Akçe SV:-N.

113 [16b *Derkenar*] Bâ-ma'rifet-i mütevellî bâ-ma'rifet-i Şeyhül'ârîfin Şeyhülislâm Ali Efendi Karye-i Bulgurlı kurbunda Kısıklı nâm karyede vâkî' altı dönüm Vakfın bağıcı bâ-fermân-ı âlî Üskûdar'da nâ'ibü's-şer' olan İsmail Efendi keşf eyleyüp [silinmiş okunmuyor] Bağ mezbûr vakf-ı şerîf için zabt olmağile bu mahalle şerh verildi. Mühür.

114 mahdûd SV:-N.

bir menzil-i kebîrdir ki mesâkin-i (S24b) müte‘addideyi müştemildir. Ve on bir bâb dükkândur ki civâr-ı câmi‘-i şerîflerinde vâki‘ olup vâkîf-ı sâhibü‘l-me‘ârifin ihyâ ve inşâsı olmağla ta‘yîn ve tahdîdden müstagnidir. Menâzil-i mezbûrenin hedm ve tağyîri melhûz-ı zamîr-i âyîne-nazîrleri olmağla inşâ‘allâhu te‘âlâ ne hâl üzere müstekarr olur ise zeyl-i kitâb-ı vakf-ı celîlde bast ü tafsîl olunur. Biri dahi [18a] Anadolu Kalemünde Kocaili sancağında İznikmid kazasında Kazıklı (S25a) derbendi kurbında Kılanca قیلانجه nâm karyedir ki Çiftlik-i Siyavuş Paşa nâm mezra‘ayı ve Çiftlik-i Kurd Paşa nâm mezra‘ayı müştemildir. Biri dahi Kaysar nâm karyedir. Biri dahi mahall-i mezbûrda Yeni Köy nâm karyedir. Biri dahi Bağçecik nâm karyedir ki kadîmden vâkîfın mülk-i sahîhî olup yeniçeri ağalığı hizmetinde oldukları eyyâmda kondurmağla Yeniçeri ağası Halil Ağa mezra‘ası demekle (S25b) ma‘rûf çiftliği ve Ferhad çiftliği nâm mezra‘ayı müştemildir. [18b] Bu mecmû‘ ki dört karye ve dört mezra‘adır. Arâzisi hilâlîne ahar müdâhale itmeyüp cümlesi birbirine muttasıl olup, hudûd-ı erba‘ası huccet-i şer‘iyye-i ma‘mûlün-bihâda ehl-i vukûf ve şu‘ûr ihbârî ile muharrer ve mastûr olduğu üzere cânib-i garbîsi deryâ sâhilinden Batakdere nâm mevzi‘a andan Beyyolu (S26a) kaldırımından Kılanca deresi nâm mevzi‘a cânib-i kîbelîsi Sakarya Bıçkısı nâm mahalden Doğan deresine andan At yaylakı nâm mevzi‘a ve şimâlîsi Karadere nâm mahalden Abdü’s-selâm evkâfı sınırına andan Yörükân mandırası [19a] demekle ma‘rûf mahalden Sekban İskelesinde vâki‘ Taşköprüden sâhil-i bahra varup şarkîsi sâhil-i bahrile mahdûddur. Kurâ-yı mezbûre ve (S26b) mezâri‘-i mesfûreyi merhûm-ı cennet mekân dâric-i medâric-i rahmet-i Rahmân Es-Sultân Osman Hân ibnü‘l-merhûmü‘d-dâric ilâ-medâric-i Rahmeti‘l-Hayyi‘l-Kayyûm Es-Sultân Ahmed Hân efâda‘llâhu te‘âlâ aleyhimâ sicâle‘r-rahmeti ve‘r-rıdvân ve¹¹⁵ eskenehümâ bi-fadlihi‘l-azîm fi-a‘lâ gurefi‘l-cinân vech-i şer‘î üzere beyt-i mâl-i müslimîn zâbitlarından şirâ-yı şer‘î ile kendüler temmellük ve teslîm-i semen buyurup hükkâm-ı (S27a) şer‘î‘at [19b] beytü‘l-mâlde zarûret iktizâsı ile sıhhat-i akd-i mübâya‘aya hüküm itdiklerinden sonra cemî‘-i arâzî vü mezâri‘ ve cibâl ü merâti‘i ve eşcâr ü esmârı ve âbâr ü enhârı a‘şâr-ı şer‘iyye ve rûsûm-ı örfiyyesi ile tekâlîf-i sultâniyyeden mu‘âf olmak üzere merfû‘ü‘l-kalem ve maktû‘ü‘l-kadem temlik buyurup sene seb‘a ve işrîn ve elf Recebi evâili ile müverrah tuğrâ-yı gurrâ-yı (S27b) sultânî ile mu‘anven mülk-nâme-i hümâyûn ve berât-ı şerîf-i meymenet-makrûn ihsân buyurmuşlardır. Biri dahi yine Anadolu tarafında Maraş eyâletinde [20a] maskat-ı re’sleri ve mevlid-i şerîfleri olup birâderleri merhûm Mehemmed Paşa rûhiyçün vakf buyurdukları Zeytun nâm karye kurbında vâki‘ Fernos فرنوس nâm karyedir ki harâb olup Haleb hazînesine ancak (S28a) üç bin akçe maktû‘u olmağla taraf-ı mîrîden alup ma‘mûr olduktan sonra vakf-ı şerîflerine ilhâka lâyük olmağla emlâk-ı şerîfelerinden olup, on bin guruş bahâ ile mâlikinden

---

115 VGA-100-38-3/2 (43).

müşterâ mülk-i sahîhleri olup, Diyârbekr eyâletinde Pertek¹¹⁶ sancağında vâki‘ olan Til تیل nâm karye nef‘an ve rey‘an bir nice¹¹⁷ mertebe beyt‘ül-mâle (S28b) nâfi‘ olmağıla izn-i şer‘-i [20b] şerîf ile mübâdele buyurmuşlardır. Ve Til nâm karye mîrî olmakda beytül-mâle menfa‘at ve karye-i Fernos vakf olmakda zabtında mütevelliyeye sühûlet olmağıla sıhhat-i mübâdeleye hükkâm-ı şerî‘at-ı şerîfe hükm itmişlerdir. Ma‘a-zalık bu mertebeye kanâ‘at buyurmayup vakf-ı şerîflerinin kemâl-i istihkâmına (S29a) himmet ve rikâb-ı hümâyûn-ı pâdişâhîden istid‘â-yı inâyet buyurdıklarında karye-i mezbûreyi dahi bin otuz beş senesi Muharremü’l-harâmı evâli ile müverrah ve vüzerâ-yı ızâm ve vükelâ-yı fihâm ve kudât-ı asker-i İslâm imzaları ile müşerref menşûr-ı mu‘teber [21a] ile Sultânü’l-İslâm ve’l-müslimîn Zıllullâhi te‘âlâ fi’l-arzîn (S29b) hâdimü’l-harameyni’ş-şerîfeyn hâkimü’l-mekâneyni’l-münîfeyn Pâdişâh-ı zemîn ü zemân güzide-i selâtîn-i Osmâniyân Sultân-ı aktârü’l-âlem bi’t-tûl ve’l-arz mazhar-ı hitâb-ı müstetâb-ı innâ ce‘alnâke halîfeten fi’l-arz¹¹⁸ hâfız-ı bilâdi’llâh hâmi-i ibâdi’llâh Es-sultân ibnû’s-sultân Es-sultân Murad Hân ibnû’l-merhûm Ahmed Hân (S30a) temlik buyurup mazmûn-ı münîfi bu ibârât ile müveşşehadır ki karye-i mezbûre cümle yazusu ve hudûd u sınırında dâhil olan arâzî vü cibâl ve mezârî‘ [21b] ü tilâl ve çayır u bayırı ve enhâr u eşcârı ve re‘âyâ ve perâkende-i re‘âyâ ve evlâd-ı re‘âyâsinun hukûk u rûsûmu ve beytül-mâl ve mâl-i gâ‘ib ve mefkûd ve yâve ve kaçgun ve bâd-ı hevâ ve sayd u şikâr ve öşr gallâtı (S30b) ve bâkî müteveccihâtı ve cizye ve ziyâde-i cizye ve ma‘dencilik ve kıst-ı boyahâne ve bâc-ı bâzârı ve rûsûm-ı acemiyân ve debbâğ hâne ve bi’l-cümle kâffe-i hukûk-ı şer‘iyye ve âmme-i rûsûm-ı örfiyyesiyle mimmâ zükire ev lemyüzker ve hurrîre ev lem-yuharrer serbest mefrûzü’l-kalem ve maktû‘ü’l-kadem tekâlîf-i örfiyye ve avârız-ı dîvâniyyeden min külli’l-vücûh [22a] mu‘âf ve müsellemler olmak üzere mûmâ-ileyh mülk-i mahzı ve hakk-ı (S31a) sarfi olup neslen ba‘de neslîn ve fer‘an b‘ade aslin ebeden ve sermeden ilâ en yerisa’llâhü’l-arza ve men aleyhâ envâ‘-ı vücûh-ı mülkiyyet üzere karye-i mezbûre ma‘mûr ü abâdân oldukdan sonra tekrâr taraf-ı mîrîden bir vechile dahl ü ta‘arruz olunmamak şartıyla mutasarrıf ola. İsterse sata dilerse bağışlıya murad idinürse vakf eyliye. Ol bâbda benim evlâd-ı emcâd-ı âli-nijâdımdan ve vüzerâ-yı ızâm (S31b) ve vükelâ-yı fihâm ve ümerâ-yı kirâmımdan ve vülât ü hükkâm ve kudât-ı enâm ve defterdârân-ı emvâl ve sâyir [22b] mübâşirîn-i a‘mâl hiç ferd kâ‘inen-men-kân ve keyfe mâ-kân bi-vechin mine’l-vücûh ve nev‘in mine’l-envâ‘ mâni‘ ve dâfi‘ olmaya. Ve dahl ve ta‘arruz kılmiya ve tebdîl ü tağyîr itmeye. Her kim iderse inde’l-meliki’d-dâim mücrim ü âsim olup dâreynde şerm-sâr ü melâm ve mazhar-ı gadab-ı Rabbi’l-enâm ola deyu tansîs ve tasrîh buyurulmuşdur. (S32a) Ve biri dahi Kilidü’l-Bahr-ı Rumili tarafında vâki‘ Boğaz hisârında vâki‘ fevkânî ve tahtânî on bâb oda ve

116 Pertek S; Bertek VN.

117 Niçe S: nice VN.

118 “[Ey Davud!] Biz seni yeryüzünde halife yaptık.” Sâd 38/26.

yanında bir koltuk mahzenidir ki vâkîf-ı refî'ü's-şâna intimâ ile müstağnî anî'l-beyândır. [23a] Biri dahi mahall-i mezbûrede Piyale Paşa nâm mevzi'de bağçedür ki sâhil-i bahr ve Kuloğlu tarlası ve Dere Kemer havz bağçesi ve tarîk-i âmm ile mahdûddur. Ve biri dahi mahall-i mazbûrede havz bağçesidürki (S32b) vâkîf-ı kerîmü's-şânın vakf havz ve çeşmesini müstemil olup mahallinde ma'lum olmağıla ta'rîfden müstağnidir. Biri dahi Ağriboz kazâsında Aya-Tiryada ایاتریاده sınırunda¹¹⁹ bir yarı suyu ile dâir bir göz asiyâbdur ki bin otuz bir senesi Zilkaadesi evâyili müverrah Ağriboz Kâdısı Ali Efendi İbn-i İbrahim imzâsı ile [23b] mûmzât hüccet-i şer'iyeye mücibince Cafer Çavuş oğlu (S33a) Mehemmed Ağa'dan seksen bin akçe semen ile iştirâ olunmuş mülk-i sahîhleridir. Biri dahi Ağriboz اغریبوز kazâsında Komi قومی nâm mezra'a sınırunda Piragadı پراغادی nâm mevzi'de Şef Kulı Suyı شفقولصویبی ile dâir bir göz mülk değirmen ve muhâzîsinde arz-ı hâliyedir ki kâdı-ı mezbûr hücceti ile altmış bin akçe semen ile erbâb-ı müteferrika ve ashâb-ı müte'addideden iştirâ olunmuş mülk-i sahîh ve hakk-ı sarîhleridir. Biri dahi Ağriboz اغریبوز (S33b) sancağında nefsi-i kasaba-i Ağriboz bağları dâhilinde Dikoz دیکوز nâm karye kurbunda Ahmed Yazıcı [24a] tarlası ve Emir Yusuf tarlası ve tarafeynden tarîk-ı âmm ile mahdûd dört yüz dib mülk zeytunlukdur ki tarlaları ile mukaddemâ kapudan ba'dehû vezîr-i a'zam olup, vâsıl-ı rahmet-i Rahmân olan vezîr Ali Paşa İbnü'l-merhûm Ahmed Paşa'dan bin yirmi beş senesi Şabanı evâili ile müverrah ol tarihte donanma-yı hümâyûn kâdısı olan fahrü'l-müderrişin Mehemmed Efendi (S34a) İbn-i İsmail imzâsı ile mûmzât hüccet-i şer'iyeye mücibince mülk-i müşterâlarıdır. Biri dahi yine Ağriboz bağları dâhilinde Dikoz دیکوز harkı ile saky olunur tahminen on beş [24b] dönüm tarla ve içinde seksen dib frengî ve kırk dib Türkî zeytundur ki Ahmed Yazıcı ve Emir Yusuf mülkleri ve tarîk ile mahdûddur. Bu akâr dahi vezîr-i sâlifü'l-beyân Ali Paşa'dan müşterâ mülkleri (S34b) olduğunu sene-i mezbûre Ramazanı evâhiri ile müverrah Ağriboz Kâdısı Seyyid Mehemmed İbn-i Seyyid Abdü'l-Halim'den sâdıra hüccet-i şer'iyeye ve vesikâ-i mer'iyeye-i nâtikadır. Biri dahi Koron قرون kazâsı muzâfâtından Kastel قستل nâm karyede Bostan Çelebi ve Yusuf Çelebi ve Murad Bin Abdullah mülkleri ve vâkîf-ı celîlü'l-kadr¹²⁰ mülki ile mahdûd yüz dib zeytundur ki [25a] bin yirmi beş senesi Şabanı (S35a) evâhiri ile müverrah Koron قرون kadısı Mehemmed Efendi imzâsı ile mûmzât hüccet-i şer'iyeye mücibince Galandine Bint-i Papas Marudî پاپاس مارودی nâm zimmîyeden iştirâ tarîkiyle mülk-i sarîhleridir. Biri dahi yine karye-i mezbûrede İstemati veled-i Melagamiye ولد ملاغمیه nâm zimmîden iştirâ itdikleri on bir aded eşcâr-ı zeytundur ki bir tarafı Yani Podakr پوداکر ve etrâf-ı selâse vâkîf-ı refî'ü'l-mahall mülki ile mahdûd olup târih-i (S35b) mezbûr ile müverrah kâdı-i mezkûr imzâsı ile mûmzât hüccet-i şer'iyeye mücibince mülk-i sahîhleridir. Biri dahi yine karye-i mezbûrede Rantene

¹¹⁹ VGA-100-38-4/1 (44).

¹²⁰ celîlü'l-kadr SV: Halîlü'l-kadr N.

[25b] Bint-i Kotroni *رانتنه بنت قوترونی* nâm nasrâniyyeden iştirâ itdikleri kırk aded eşcâr-ı zeytundur ki Erhonda *ارخونو* nâm nasrâniyye ve etraf-ı selâsede vâkıf-ı refi'ü'l-kadr mülki ile mahdûddur. Tarîh-i mezbûr ile müverrah kâdî-i merkûm imzâsı ile mu'anven hüccet-i şer'iyye¹²¹ mûcibince mülk-i mahzlarıdır. (S36a) Biri dahi yine karye-i mezbûrede İzmiro bint-i Papa Komo *از میرو بنت پاپا قومو* nâm nasrâniyyeden iştirâ itdikleri yetmiş altı aded eşcâr-ı zeytundur ki Haçokaztali *خاچوقازتالی*¹²² Vokofe oğlu Derviş *درویش* mezbûr ile müverrah kâdî-i mezbûr imzâsı ile mu'anven hüccet-i şer'iyye [26a] mûcibince mülk-i sahîhleridir. Biri dahi karye-i mezbûrede mülk çiftlikleridir ki Hasan bin Ramazan ve vâkıf-ı celîlü's-şân (S36b) ve Papas Mavridi *ماوریدی* mülkleri ve sâhil-i bahrde arz-ı hâliye ile mahdûd ve eşcâr-ı zeytunî hâvîdir. İçinde bir kârgîr burgaz dört bâb tahtânî iki bâb fevkânî evler bir bâb tahtânî azabhâne ve on kirişlü ahûr-ı kebîr ve çiftçiler için dört bâb tahtânî evler vardır. Yanında bağçe ve birer dam içinde dâir ikişer taşlu mükemmel yağhâne vardır. Ve alât-ı çift ve devâbb ve yigirmi dokuz küb ve on (S37a) bir aded zeytun bezleri vardır. Çiftliğe [26b] muttasıl on kıt'a tarla vardır kim¹²³ biri tahmînen yüz keyl tohum alır içinde eşcâr-ı zeytun vardır sâhil-i bahrda arz-ı hâliye ve câru ve Osman Dayı ve vâkıf-ı aliyü'l-kadr mülki ile mahdûddur. İkinci Eyveşendro *ایوشندرو* (S37b) mülki dimek ile ma'rûf bir kıt'a tarladur. Tahmînen altı keyl tohum alır. İçinde eşcâr-ı zeytun vardır. Üç tarafı Osman Dayı mülki ile mahdûddur. Üçüncü Espanoylu *اسپانویلو* mülki dimekle ma'rûf bir kıt'a tarladur. Tahminen altı keyl tohum alır. İçinde eşcâr-ı zeytun vardır. Dördüncü Lökse *لوکسی* mülki dimekle ma'rûf bir kıt'a tarladur. [27a] Tahmînen kırk keyl tohum alır. İçinde eşcâr-ı zeytun vardır.¹²⁴ Osman Dayı, Yorgo Hırıtto *یورغوخریتو* Papas Mavridi *پاپاس ماوریدی*, Polihiro *پولیحرو* mülki ile mahdûddur. Beşinci Papa Konlu *پاپا قونلو* mülki. Altıncı tuzla mülkü dimek ile ma'rûf tahmînen yigirmi keyl tohum alır tarladur. İçinde (S38a) bostanlık ve eşcâr-ı zeytun vardır. Timur Çelebi Yorgo Avroto *یورغو اوروتو* mülkleri ve sâhil-i bahrda arz-ı hâliye ile mahdûddur. Bir tarafı nehre müntehî olur. Yedinci büyük tarla dimek ile ma'rûfdur. Tahmînen¹²⁵ keyl-i İstanbul ile seksen keyl tohum alır nisfından ziyâdesin subasar içinde eşcâr-ı [27b] zeytun vardır. Timûr Çelebi mülki ile sâhil-i bahrde arz-ı hâliye ile Todori Ramiyani *رامیانی* mülki ile mahdûddur. (S38b) Bir tarafı Kardeme *کردمه* mülkine muttasıldur. Sekizinci Mazekli¹²⁶ *مازکلی* mülki dimek ile ma'rûfdur. Tahmînen on keyl tohum alır tarladur. Ekserini su basar içinde eşcâr-ı zeytun

121 hüccet-i şer'iyye SV: hüccet N.

122 Haçokaztali *خاچوقازتالی* SV: Haçokrabali *خاچوقرابالی* N.

123 kim SV:-N.

124 vardırSV:-N.

125 VGA-100-38-4/2 (45).

126 Mazekli *مازکلی* V: Marekli *مارکلی* SN.

vardur. Kurd Ali Çelebi oğulları mülki ve Betro Andersen *بئرو اندرسن* mülki Todor *تودور* ve Nikte Dimitri Buye *نکته دیمتری بویه* mülkleri ile mahdûddur. Dokuzuncu Kazdeme *قازدمه* mülki demek ile ma'rûfdur. İçinde escâr-ı zeytun vardur. Kostondi Yeramoço *قوستوندي بيراموچو* İstemari (S39a) Melagım *ملاغم استماري* Anagosti Mankalavetni *اناغوستي مانقلاوتني* [28a] mülkleri ile mahdûddur. Bir tarafı büyük tarlaya muttasıldır. Onuncu bu hudûd dâhilinde olan ormanlık ve çayırılık ve arâzidir ki tahmînen hudûd-ı mezkûre içinde üç bin dib eşcâr-ı zeytun vardır. Evkâf-ı şerîfelerinden biri dahi yine kazâ-i Koron *قرون* muzâfâtından Lunka *لونقه* nâm karye sınırında dâhil çiftlikdür. Sinîn-i mübârekeden bin yigirmi altı senesi (S39b) mâh-ı Şevvâl-i mübâreki evâilî ile müverrah Holomec *خلومج* nâm kasabada hâkim-i şer'î sâmi Mevlânâ İbrahim İbn-i Bâlî imzâsı ile mûmzât hüccet-i şer'îye nâtika olduğu üzere Kurd Çavuş İbn-i Mestan nâm kimesneden [28b] kâmil bir yük akçe semen-i râyic ile müşterâ mülk-i mahz ve hakk-ı sarflarıdır. Mevki' ve mevzi'inde bâyi'ine intimâ ile kemâl-i şöhreti olmağla beyân ü ta'rîf ve tahdîd ü tavsîfden mustağnîdür. (S40a) Çiftlik-i mezbûr cevânib-i erba'adan dîvâr çekilmiş harîm içinde üç bâb fevkânî kerpiç binâlu hâneyi ve hammâmı ve çeşmeyi ve bağçeyi ve taş binâlu kiremid örtülü bir bâb kârgîr fevkânî burgazı ve hâric-i harîmde mehâzi-i harîm eşcâr-ı müsmire ve gayr-ı müsmireyi müştemil iki kıt'a bâğçeyi ve tahmînen ol diyâr ıstılâhı üzere kırk çapalık iki kıt'a bâğı ve beş bâb tahtânî hâneyi [29a] ve asiyâbı ile bir mükemmel yağhâneyi (S40b) ve Kalı ve Ayvandırma ve Kafdanı nâm mevâzi'da¹²⁷ vâkı'a eşcâr-ı zeytunî ve zirâ'at ve hırâset olunacak yetmiş bir kıt'a arâziyi müştemildür. Emlâk-ı mezbûre zikr olunan menâşîr-i Sultâniyye ve temessükât-ı hâkâniyye ve hucec-i şer'îye ve sukûk-i mer'îyye mûcibince silk-i mülklerine dâhil ve havze-i tasarruflarında olan emlâke muttasıl oldukdan sonra cenâb-ı hazret-i vâkıf Amenehu'llâhu te'âlâ min-cemî'i'l-mehâ'if vel-mehâvif (S41a) meclis-i şer'î-i şerîf-i refî'i's-şân ve mahfil-i dîn-i münîf-i râsihü'l-erkânda sadr-ı kitâb-ı mustetâbı tevkî'i şerîfi ile kabul-i kulûba karîn iden [29b] hâkim-i mahkeme-i dîn-i mübîn sadr-ı pür-kadr-i âlî-cenâb merci'-i ashâbü'n-nühâ ve erbâbü'l-elbâb efdâl-i meşâhîr-i zemân ekmel-i nehârîr-i devrân *asumân a'lem-i zemâneş hâned dehr allâme-i cihâneş hâned*.¹²⁸ Hâdim-i şer'î-i mefîn câlis-i seccâde-i Resûl-i emîn. (S41b) Lâ-zâlet akdû'l-müşkilât mahlûlet-i bi-esnân-i aklâmuhû ve muhadderâti'l-kazâyâ mütetavikatü bi-kalâ'idi ahkâmihî huzûr-ı şerîfînde kâffe-i tasarrufât-ı şer'îyyelerinin cevâzı zemânında ve amme-i teberru'ât-ı mer'îyyelerinin nefâzı evânında niyyet-i safiye-i vâfiye ve azîmet-i muvâfakat-i kâfiye ile ikrâr-ı sahîh-i şer'î ve i'tirâf-ı [30a] sarîh-i mer'î idüp bu kitâb-ı anber-bâr-ı güher-nisâr ki sevâd-ı sutûrı pâyeye pâyeye nerdübân-ı sedâd (S42a) ve beyâz-ı safha-i pür-nûrî sâha-i semîn-i kasr-ı reşâddır mecârî-i mazmûnında zikri cârî olan evkâf-ı meşrûhatü'l-evsâfi cemî'

¹²⁷ mevâzi'da SV: mevzi'da N.

¹²⁸ اسمان اعلم زمانش خواند، دهر علامه جهانش خواند . Gök ona zamanın en bilgilisi der, felek ona dünyanın bilgisi der.

tevâbi' u levâhik ve hudûd u hukûk ve tarâ'ik u merâfıkı ile ve hudûd içinde dâhil olan ebniye¹²⁹ ve arâzîsi ile hurrîre ev lem-yuharrer suttire ev lem-yusatter tarîk-i şer'î ve üslûb-ı mer'î ile silk-i mülk-i sahîhimden ifrâz ve hakk-ı sarf-ı sarîhimden mümtâz idüp, evvelâ câmi'-i (S42b) mezbûreyi ikâmet-i salavât-ı mektûbe ve edâ-yı ibâdât-ı mergûbe [30b] iden kâffe-i ehl-i İslâm ve âmme-i ubbâd-ı ibâd-ı Rabbü'l-enâm için hâlisen li-vechî'llâhi'l-kerîm ve ibtigâ'en li-merzâtî'r-Rabbi'r-rahîm vakf u habs ve teslîm eyledim. Ve ol ebniyye-i mâ'î müslimîn abdest alup sâyir menâfi'-i ma'lûmesiyle müntefi' ve avâyid-i ma'rûfesi ile mütemetti' olmak için fi-sebîli'llâh vakf ve tesbîl etdim. Ve nukûd-ı ma'hûde ve mebâliğ-i (S43a) mevsûfe-i ma'dûdeyi ve zikr olunan kurâ ve akârât ve mezâri' ve arâzî ve ebniyye ve merâti' içinde olan, edevât-ı zirâ'at ve alât-ı hirâset ile ve kûl ve câriye ve bârgîr¹³⁰ ve ağnâm [31a] ve su sığır ve karasığır ve bâliğân-mâ-belağ mesâlih-i câmi'-i mezbûr ve mühimmât-ı ma'bed-i mezkûr ve mesârif-i hayrât-ı mezkûre ve levâzım-ı müberrât-ı mesfûre için vakf eyledim, deyüp akârâtı ve nukûd ve menkûlât kısmından müstakillen müntefe'un-bih (S43b) olup vakfiyyeti müte'âref olanı asâlet ile müstakillen müntefe'un-bih olmayı akâra teba'iyet ile tecvîz iden e'imme-i müctehidîn Rıdvânü'llâhi te'âlâ aleyhim ecma'ın re'y-i şerifleri üzere vakf¹³¹ ve tesbîl itdiklerinden sonra müşârün-ileyh hazret-i vâkıf vâkıfî'l-hâl vezîr-i hafîr-i huçeste [31b] hisâl nazzama'llâhu te'âlâ ahvâlehû ve karrane bi'n-necahi emâlehû fikr-i sedîd ve re'y-i reşîd idüp, evkâf-ı mezbûretü'l-evsâfin mahsûlunu mesârifine (S44a) sarfda bir kânûn-ı latîf ve dahlini mevâcibine harca bir üslûb-ı münîf vaz' itdiler. Mâdâm ki hâsıl harca kâfi ve mahsûl masrûfa vâfi ola. Ol minhâc-ı kavîm ve kıstâs-ı müstakîmden rücû' ve udûl ve gaflet ve zühûl olunmaya. *Sebbeta'llâhu te'âlâ de'â'ime izzihî ale'l-übûd ve essese kavâime sa'âdetihî ale'l-hulûd*¹³² vezîr-i müşârün-ileyh kârdân-ı müşîr habîr-i amîmü'l-ihsân hazretleri şöyle (S44b) şart [32a] eylediler ki; vakf-ı mezbûre bir müstakîm ve mütedeyyin emânet ve sadâkatı mütte'ayyin sâhib-i re'y-i reşîd mâlik-i fikr-i sedîd âkil ve kâmil ve perhîz-i kâr müttakî ve müteverri' ve müteşerri' ve dîndâr mütevellî nasb oluna. Tâ ki kurâ-yı mezbûre ve mezâri'-i mesfûre ve nukûd-ı meşrûha ve akârât-ı mastûreyi tasarrufât-ı vakfiyye ile mutasarrıf olup hâsıl olan rub' u nemâsından şürût-ı âtiye-i vakfi kemâ-yenbağî merâ'ât ve dâ'imâ (S45a) gallât-ı evkâfın nemâ ve izdiyâdı mukaddimâtına sarf-ı evkât idüp vazîfe-i tevliyet yevmî otuz akçeye mutasarrıf ola. Ve vakf-ı şerîfe küttâb-ı [32b] sikât ve ümenâ-yı esbâtdan bir muhâsib ve müttakî ve deyyin-i emânet ve sadâkatı mütte'ayyin kemâ-yenbağî ahvâl-i hesâba ârif tefâsil-i kavâ'id-i defâtire vâkıf bir kâtib nasb olunup vazîfe-i kitâbet yevmî on akçeye mutasarrıf ola. Ve sikât-ı müslimîn ve sulehâ-yı muvahhidinden iki atlu

¹²⁹ ebniye SV: ebniyye N.

¹³⁰ bârgîr SV: bâgîr N.

¹³¹ VGA-100-38-5/1 (46).

¹³² Allah onun halk üzerinde olan yüceliğini daim kılsın ve kıyamete kadar mutlu olsun.

(S45b) bir piyâde üç nefer câbî nasb olunup atlu câbîler kurâ-yı mezbûre ve mezârî-i mastûreden cem'-i emvâl ve hasbe'l-mu'tâd mütevellî-i vakfa isâl eyleyüp cinâyet itmedikleri takdîrce vazîfe-i cibâyet her biri yevmî sekizer akçeden ikisi yevmî on altı akçe [33a] vazîfeye mutasarrıf olalar. Ve câbî-i gayr-ı câ'î-i piyâde nukûd-ı mesfûre ve akârât-ı mastûre rub' u nemâsını tahsîle ictihâda hadden ziyâde sa'y idüp (S46a) hizmet-i vakfî cemî'-i masâlihinden takdîm ve bâkî komayup bervech-i istikâmet mütevellîye teslîm idüp yevmî beş akçe vazîfeye mutasarrıf ola. Ve mücevvid-i hazret-i Kur'ân salâh-ı hâliyle müşârün-ileyh bi'l-benân şürût-ı sıhhat-i salâta vâkîf bir imâm-ı deyyin-i ârife yevmî on altı akçe vazîfe virile. Ol şartla ki küllü yevmî câmi'-i şerîfde evkât-ı hamsede imâmet ve mihrâbda ba'de salât [33b] i'l-fecr sûre-i Yâsîn ve ba'de salâti'l-asr sûretü'n-Nebe' ve beyne'l-ışâ'eyn sûre-i (S46b) Elif-Lâm-Mim e's-secde ve ba'de salâti'l-ışâ' sûretü'l-Mülk tilâvet idüp, ba'de'l-itmâm pâdişâh-ı İslâm ve asâkir-i mansûre-i muzafferetü'l-a'lâm ve vâkîf-ı refî'ü'l-makâma du'â-yı hayr ile hatm-i kelâm ide. Meblağ-ı mezbûrdan on akçe mihrâbiyye altı akçe¹³³ Kur'âniyye ola. Ve bir sâlih ehl-i Kur'ân câmi'-i sıfât-ı sâlifetü'l-beyân ser-mahfil-i zümre-i devr-hânân hâtîb ü lebîb-i hoş-elhâna yevmî on dört (S47a) akçe vazîfe virile. Ol şartla ki eyyâm-ı Cum'a-i mübârekeke devr- [34a] hânlara re'îs olup vakt-ı salât-ı şer'î dâhil olunca Kur'ân-ı azîmü's-şândan bir cüz-i şerîf tilâvet ba'dehû vech-i şer'î üzere hitâbet ve salât-ı cum'ayı ikâmet ve imâmet ide. Meblağ-ı mezbûrdan on akçe vazîfe-i hitâbet ve ikisi vazîfe-i devr ikisi vazîfe-i ser-mahfilî ve¹³⁴ riyâset ola. Hatîb ile devr-hânlar yedi nefer ola. (S47b) Ve üç nefer hoş-âvâz savt-ı bülend ile emsâlinden mümtâz mü'ezzinlere yevmî her birine sekizer akçeden küllü yevmî yigirmi dört akçe vazîfe virile. Tâ ki evkât-ı hamsede münâvebe ile hizmet ve a'yâd [34b] ve leyâlî-i şehri-i Ramazan ve eyyâm-ı Cum'ada salâ mü'ezzinleri ile beş mü'ezzin ittifâk ve cem'iyet ideler. Ve iki kimesne dahi salâ mü'ezzinleri olup eyyâm-ı Cum'ada cemâ'ât-i müslimîne vakt-ı mu'tâdda iktirâb-ı vakt-ı (S48a) salâti'lâm ve hâb-ı gaflet-i iştigâlden îkâza ikdâm ve salât-ı Cum'a için vakti ile teheyü' ve isti'dâda tenbîh bâbında ihtimâm ideler. Bu mukâbeledede her birine yevmî ikişer akçeden küllü yevmî dört akçe vazîfe virile. Mü'ezzinin zümresinden her kim re'îsü'l-mü'ezzinîn olursa, cihet-i riyâset yevmî bir akçeye [35a] dahi mutasarrıf ola. Ve her mü'ezzin nevbetinde kable'l-ikâmet¹³⁵ üç ihlâs-ı şerîf tilâvet idüp (S48b) ve on bir kerre salavât-ı şerîfe virüp, Server-i enbiyâ aleyhi ekmelü't-tehâyâ rûh-ı pür-fütûhlarına sevâbın ihdâ idüp, bu mukâbeledede yevmî birer akçe vazîfeye mutâsarrıf olup, vazîfe-i yevmiyyeleri dokuzar akçe ola. Ve altı nefer devr-hâna yevmî ikişer¹³⁶ akçe vazîfeden küllü yevmî on iki akçe vazîfe virile. Tâ ki eyyâm-ı Cum'ada hatîb ile hem-zebân olup yedi nefer ehl-i

133 VN- : meşrût-ı sûre-i S.

134 ve SV: -N.

135 VGA-100-38-5/2 (47).

136 ikişer SV: -N.

Kur'ân kable salâti'l-Cum'a kırâ'at-ı Kur'ân-ı (S49a) azîmü's-şân ile bermücebe-i [35b] ve *izâ tülîyet aleyhim ayâtühû zâdethüm îmânen*¹³⁷ kulûb-ı huzzâr-ı¹³⁸ câmi'-i şerîfî pür-nûr ve ziyâ ideler. Ve bir kimesne mu'arrif olup kable salâti'l-Cum'a ve ba'dehâ pâdişâh-ı İslâma du'â ve nâm-ı vâkıf-ı refî'u'l-kadri zıkr ve ihyâ idüp yevmî iki akçe vazîfeye mutasarrıf ola. Ve bir kimesne na't-hân olup eyyâm-ı Cum'ada ba'de tamâmi't-tilâvet nakl-i na't-ı şerîf-i Nebiyy-i latîf ile kalb-i ehl-i meclisi (S49b) pür-nûr ve câmi'-i bâri'-i mübâreki nümüne-i Beyt-i Ma'mûr idüp, yevmî üç akçe vazîfeye mutasarrıf ola. Ve bir âlim bi'l-kitâb ve's-sünne kemâl-i vera' ve takvâya mazanne vâ'ize küllü yevm [36a] yigirmi akçe vazîfe virile. Tâ kim ba'de salâti'l-Cum'a Kitâb-ı Kerîmden bir iki ayât-ı beyyinâtı takrîr-i dil-pezîr ile tefsîr ve ehâdîs-i kudsiyye ve nebeviyye ile huzzâr-ı meclise tenbîh ve tezkîr ide. Ve bir kimesne kayyım olup, esbâb-ı câmi'-i mübâreki (S50a) hıfz ile takayyüd-i tâmm ve bâb-ı câmi'-i bâri'i zemâniyle feth ve iğlâk bâbında ihtimâm idüp, küllü yevm beşer akçe vazîfeye mutasarrıf ola. Ve bir kimesne ferrâş olup câmi'-i şerîfin dâhilini ve hâricini kens ve tanzîfî âdet ve kayyım ile yek-dil ve yek-cihet olup, edâ-yı hizmetde i'ânet idüp, ol sâhib-i ferâset cihet-i firâşet yevmî iki akçe vazîfeye [36b] mutasarrıf ola. Ve bir kimesne câmi'-i (S50b) şerîfde çerâğî olup, vakti ile iş'âl-i kanâdîl itmekle câmi'-i bâri'i pür-nûr ve nümüne-i Beyt-i Ma'mûr idüp, bu mukâbelede yevmî üç akçe vazîfeye mutasarrıf ola. Ve yed-i mütevelliden küllü yevm ikişer akçe dahi alup, câmi'-i şerîfin kandîl ve miknese ve fitîl ve sâyir levâzımına sarf eyleye. Ve bir ehl-i hendese âdem meremmetci olup, muhtâc-ı meremmet olan mevâzi'i ıslâh ve vakt ü zamânı ile vâki'-i hâli mütevellîye i'lâm ve ifsâh (S51a) idüp, bu mukâbelede yevmî iki akçe vazîfeye mutasarrıf ola. Ve bir kâbil ü âkıl ve fenninde kâmil [37a] kimesne suyolcu olup, yevmî altı akçe vazîfeye mutasarrıf ola. Ol şartla ki kendülerin çeşmelerine ve vakfiyye-i sâniyede inşâillâhu te'âlâ derc olunup, merhûm ve mağfûrun-leh birâderleri rûhiyçün vakf buyurdıkları çeşmeye ve sikâyeye hizmet ve iki vakf-ı şerîfin mesâlihine kifâyete sa'y ü himmet eyleye. (S51b) Ve câmi'-i mübârekin zeyt ü şem'-i revgan ve hasîr ve sâ'ir mühimmâtıyçün küllü yevm onar akçeden senevî üç bin altı yüz akçe sarf olunup, ferrâş ve kayyım zemânı ile kanâdîli iş'âl ve izâ'at-i esbâb-ı câmi'-den ihtirâz idüp, bilâ-ihmâl hıfz u savnı [37b] ile iştigâl ideler. Ve şart eylediler ki sultân-ı ashâbü't-tahkîk bürhân-ı erbâbü't-tedkîk ser-defter-i evliyâ tâc-ı ser-i asfiyâ masdar-ı (S52a) esrâr-ı Rabbâniyye mazhar-ı envâr-ı subhâniyye zu'l-hasebi'z-zâhir ve'n-nesebü't-tâhir sülâle-i Seyyîdü'l-mürselîn mürşidü's-sâlikîn ve merrebü't-tâlibîn azîz ü pîrleri ve şeyh-i vâcibü't-tevkîrleri kutb-ı dâ'ire-i vücûd Üsküdarî Seyyîd Mahmud Efendi Hazretleri kaddesa'llâhu sırrahû ve ebkâhû ve edâmehû fi-makâmi'l-irşâd ilâ-gâyeti'd-dehri ve müntehâhû mâdâm ki vücûd-ı bihbûdları dâhil-i

¹³⁷[Müminler ancak, Allah anıldığı zaman yürekleri titreyen] kendilerine Allah'ın âyetleri okunduğunda imanlarını artıran [ve yalnız Rablerine dayanıp güvenen] kimselerdir. **Enfâl 8/2.**

¹³⁸ huzzâr-ı SV: huzzâ N.

dâyire-i vücûd ola. (S 52b) Vakf-ı şerîflerine nezâret [38a] ve mürâ'ât-ı şürût-ı mesfûreye nazar-ı inâyet buyurup, bu mukâbelede zâviye-i şerîflerine cânib-i vakfdan yevmî otuz akçe virile. Ba'dehû cihet-i nezâret zâviye-i şerîfelerinde seccâde nişîn ve makâm-ı mübâreklerinde mukîm ü mekîn olan şeyh-i sâhib-i besârete meşrûta olup, her kim ol zâviyede şeyh olursa vazîfe-i mezbûreye mutasarrıf ola. Ba'dehûm nasb-ı nâzır re'y-i hâkimü'ş-şer'a (S53a) müfevvez ola ve hazret-i Azîz-i mezbûrun ebkâhu'llâhu ilâ-nihâyeti'd-dühûr Medfîne-i Üskûdar'da makarr-ı zât-ı¹³⁹ mekârim-asârları olmağla menzil-i ebrâr u mehbit-i envâr [38b] olan zâviye-i şerîfeleri fukarâsından elli beş nefer dervîşâna küllü yevm her birine üçer akçeden yevmî yüz altmış beş akçe virilüp, otuz neferi cümlesi hamele-i Kur'ân-ı azîmü'ş-şândan olup azîz-i mezbûrun câmi'-i bâri'lerinde bir vakt-i münâsibde Kur'ân-ı (S53b) azîmü'ş-şândan birer cüz-i şerîf tilâvet itmekle küllü yevm bir¹⁴⁰ hatm-i şerîf olunup on cüz-i şerîfin sevâb ve fazîletini Seyyîd-i kâ'inât sened-i mevcûdât sultân-ı evliyâ sened-i asfiyâ resûl-i sakaleyn imâm-ı kibleteyn Resûl-i cenâb-ı kibriyâ hazret-i Muhammed Mustafa'nın aleyhi efdalü't-teslîmât ve ekmelü't- [39a] tahiyât rûh-ı mutahharlarına ihdâ ideler. Ve beş cüz-i şerîfin ecr ü sevâbını hazret-i Resûlullâhın (S54a) sallallâhu te'âlâ aleyhi ve sellem ezvâc-ı mutahhara-i zâkiyât ve evlâd-ı kirâm câmi'ü's-sa'âdât ve çehâriyâr-ı güzîni ve sâyir ashâb-ı sa'âdet-karîni ervâh-i şerîfelerine hibe eyliyeler. Ve beş cüz-i şerîfin sevâbını bu fakîrin ketm-i âdemden memleket-i vücûda kadem basmasına sebep-i sûrî ve bâ'is-i zâhirî olup, şer'ân zimmetimde hukûk-ı ihsânları vâfir ve taharruzen ani'l-hukûk hukûk-ı vâlideyni merâ'ât üzerime (S54b) deyn belki farz-ı ayn idüğü zâhir iken, harem-i muhterem-i sultânide [39b] hidemât-ı sultânîyeye sarf-ı ömr-i azîz itmekle, anların hizmetinden mahrûm olduğum vâlideynim rûhlarına hibe eyliyeler. *Rabbi irham-hümâ kemâ-rabbeyânî sagîran*¹⁴¹ bâkî on cüz-i şerîfin sevâbını vâkîf-ı kesîrû'l-ma'ârif rûh-ı şerîfine hibe eyliyeler. Ve yigirmi beş nefer dervîşân ki her biri Cüneyd ve Bayezid'den nişân vire. Her biri yine mahall-i mezbûrede bin aded tevhd-i hayy-i mecîd ve yüz (S55a) aded salâvât-ı şerîfe ve üç sûre-i mübâreke-i İhlâs tilâvet idüp, on neferi tevhd ü tasliye ve tilâvetinin sevâbını azîzim ve mürşidim nûr-ı velâyet kevkeb-i dürrî-felek-i hidâyet bâ'is-i sa'âdet-i dünyâ [40a] ve ahiretim merkûm Seyyîd Mahmud Efendi Hazretleri rûh-ı tayyiblerine hediye ideler. Ve beş neferi tevhd ü tasliye ve tilâvetinin sevâbını halîle-i celîlem seyyidetü's-sâlihât râbi'atü'l-vakt ve tâcü'l- (S55b) mestûrât Hadice Hatun ibnet-i Abdullah rûhına hibe eyliyeler. Ve üç neferi tevhd ü tasliye ve tilâveti sevâbını müte'allikâtımdan Fatma Hatun ruhına hibe eyliyeler. Ve bir neferi tevhd ve tasliye ve tilâveti sevâbını Ruh-ı Zîbâbula rûhına hibe eyliyeler. Ve bir neferi tevhd ü tasliye ve tilâveti

¹³⁹ VGA-100-38-6/1 (48).

¹⁴⁰ bir SV: birer N.

¹⁴¹ "Rabbim! Küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse, (şimdi de sen onlara öyle rahmet et!)" İsrâ 17/24.

sevâbını hazret-i azîzin kadîmî emekdâr ve bi'l-fi'l [40b] hâmil-i esrâr ve türbedârı Osman Dede rûhına hibe eyliye. Ve bir neferi tevhîd u tasliye ve tilâveti sevâbını li-ümm birâderim İlyas Ağa rûhına ve bir neferi tevhîd ü tasliye ve tilâveti sevâbını hazînedârım Ali Ağa rûhına ve (S56a) bir neferi tevhîd ü tasliye ve tilâveti sevâbını müte'allikâtımdan Emine Hatun rûhına ve bir neferi tevhîd ü tasliye ve tilâveti sevâbını müte'allikâtımdan Meleksima Hatun rûhına ve bir neferi tevhîd u tasliye ve tilâveti sevâbını müte'allikâtımdan Can Fida Hatun rûhına hibe eyliye. (S56b) Cümlesi yigirmi beş ola. Ve şart buyurdılar ki Azîz-i mezbûr hazretlerinin [41a] türbe-i şerîfleri civârında kendüler için binâ buyurdıkları türbe-i şerîfede Azîz Hazretlerinin fukarâsından iki merd-i sâlih türbedâr ve vakf buyurdıkları kütüb-i kerîmeye hâfizü'l-kütüb olup, her birine yevmî beşer akçeden küllü yevm on akçe vazîfe ve mu'tâd üzere gıtâ-yı türbe ve dülbend mühimmâtı için senevî bin akçe virile. Ve ravza-i raziyye-i Seyyîd-i kâ'inât ve türbe-i aliyye-i mefhar-i mevcûdât aleyhi's-salâtü (S57a) ve's-selâmda sebeb-i sa'âdet-i dünyâ ve ahiretim olan hizmet-i ferâşet-i merkad-ı pür-sa'âdetde kâim-i makâmı olan Şeyh İbrahim ve el-hâc Hasan'a küllü sene her birine [41b] yigirmi beşer akçe sürh filoriden senevî elli kırmızı altun surre emînlerine teslîm idüp, huccâc-ı zevî'l-ibtihâc müteveccih olduklarında irsâl ve mezbûrlara îsâl ide. Ba'dehümâ fukarâ-yı harameyn-i muhteremeynden iki müstehakkın surresi olup, vâkıf ve mevkûfün-(S57b) aleyhimâya noksân gelmekle şart-ı mezbûr mütegayyîr olmayup ebedü'l-ebedeyn ma'mûlün-bih ve mu'teber ola. Ve her sene mâh-ı vilâdet-i Hazret-i bâ-izzet şehri Rebiülevvelin on birinci günü ki on ikinci gice olur, vâkıf-ı mezbûrun câmi'-i bâri'inde ale'l-vechi'l-mu'tâd mevlid-i şerîf okudup, mecmû'-ı levâzımına elli sürh [42a] filori sarf ide. Ve her sene Azîz-i mezbûrun fukarâsından ıskât-ı farz-ı hacc itmiş bir kimesneye yüz aded (S58a) sürh filori virilüp, vâkıf-ı muhtâc tarafından ihcâc oluna. Ümmîddir ki yevm-i ihtiyâcda nâfi' ve cezâ-yı taksîr-i kesîri dâfi' ola. Minnâ's-sa'y ve mina'llâhi'l-kabûl ve her sene leyle-i Berâtda üç bin akçeye her biri bin beşer yüz akçeye iki şem'-i kâfûrî iştirâ olunup, mihrâb-ı şerîfin iki tarafında vaz' ü iş'âl oluna. Ve her sene fâtiha-i şühûr-ı sinîn olan Muharremü'l-harâmın¹⁴² dokuzuncu gününde kâmil üç bin (S58b) akçe sarf olunup, âşûre aşu bişürüp [42b] hazret-i şeyh-i Azîzin zâviye-i şerîfeleri fukarâsına it'âm oluna. Ve şart buyurdılar ki Azîz-i Azîzü'l-vücûd Üskûdarî Şeyh Mahmud Efendi Hazretlerinin lâzâlet itnâbe hıyâmi bikâ'ihî ma'kûdeten bi-evtâdi'l-hulûd zâviye-i şerîfeleri tarafına ta'yîn buyurdıkları yevmî iki yüz beş akçeye hâlâ Azîz-i mezbûrin türbedârları olan Osman Dede müstakill câbî (S59a) olup, vazîfe-i cibâyet yevmî beş akçeye mutasarıf ola. Tâ ki zâviye-i mezbûreye müte'allik vazâ'if cem'an yevmî iki yüz on akçe ola. Ba'dehu her kim türbedâr olur ise, cihet-i cibâyet anlara meşrûta ola. Ve cem'an ta'yîn olunan [43a] yevmî iki yüz on akçe ki küllü şehir altı bin üç yüz akçeden küllü sene yetmiş beş bin altı yüz akçe olur. Hâlâ cenâb-ı âlilerine

¹⁴² VGA-100-38-6/2(49).

sene bin otuz beş Recebi guresinde (**S59b**) vâkıf-ı refi'ü'l-kadr ber-vech-i pîşîn bi't-tamâm teslim buyurup Azîz-i mezbûr her şeh'r gâyeti geldikçe tevzi' buyurmak üzere, inşâallâhü te'âlâ bin otuz altı senesi Cemaziyelahire gâyetine varınca vazîfe-i mustehikkîn vâsıl olduğu gibi mütevellî-i vakf dahi küllü sene ibtidâ-yı sene gurre-i Receb olup, gurre-i Recebde kâmil yetmiş beş bin altı yüz akçeyi Azîz Hazretlerine ve kâim-i makâm-ı şerîflerine (**S60a**) teslim [43b] idüp, anlar dahi fukarâ-yı mürtezıkaya alâ-hasebi'l-mu'tâd re's-i şeh'r geldikçe taksîm ve tevzi' buyurular. Garaz oldur ki âhir-i şeh're ta'lik ve mahsûl gelmedi deyu tesvîf ve ta'vîk olunup, bu denlu sa'y-i firâvân ve bezl-i lütf ve ihsândan maksûd olan ecr ve sevâba noksân ve zarar terettüb itmeyüp, garaz-ı vâkıf kâmil alâ-ahseni'l-vücûh hâsıl ola. Şürût-ı mezbûre görölüp mesâlih-i mezbûrenin (**S60b**) mühimmâtı virilüp murâd-ı vâkıf alâ-ahseni'l-vücûh hâsıl ve müstehikkîne hukuk-ı şer'iyeleri alâ-vechi't-tamâm vâsıl oldukdan sonra bakîyye-i mahsûl-i evkâfdan Rumili'nde Anavarin انوارین [44a] cedîd kal'asında olan câmi'-i şerîfin imâmına yevmî dört akçeden senevî bin dört yüz kırk akçe irsâl oluna. Ol şartla ki rûh-ı vâkıf-ı câmi'u'l-ma'ârif için küllü yevm ba'de salâti'l-fecr (**S61a**) sûre-i Yâsîn ba'de salati'l-asr sûretü'n-Nebe' ba'de salati'l-İşâ sûretü'l-Mülk tilâvet ide. Ve Ağriboz kurbunda Kurundi قورندى nâm karyede hafr etdirdikleri bi'r-i mâdan su çeken iki nefer âdeme küllü yevm onar akçeden ikisine yevmî yigirmi akçe ve suyolcuya yevmî onar akçe vazîfe virile. Ol şartla ki kal'a içinde getürdikleri suyoluna ve kal'adan taşra hâliye [44b] tarafında olan çeşmelerinin (**S61b**) suyollarına hizmet eyliye ve yevmî otuz akçeden senevî on bin sekiz yüz akçe su çekmeğe katır veyâhûd öküz iştirâsına ve nafaka-i devâbba ve dolab hânede kandil harcına ve neccâriyeye ve sâyir levâzımına sarf oluna. Ve bi'l-cümle zikr olunân çâh-ı Kurundi قورندى ve suyolları ve çeşmeler levâzımına yevmî altmış akçe ta'yîn buyurmuşlardır. Vech-i meşrûh üzere¹⁴³ bî-kusûr sarf oluna ve (**S62a**) mahmiyye-i Galata'da vâki' sarây-ı sultânide yevmî ikişer akçe vazîfe ile sekiz eczâ-yı şerîfe ki vaz' buyurup tilâvetini gilmân-ı sarây-ı hümâyûna ve nezâretini sarây ağalarına [45a] ve tevliyetini sarâyda kilerci başı olanlara şart idüp yevmî dört akçe, cihet-i tevliyet ve yevmî üç akçe cihet-i nezâret ve yevmî bir akçe cihet-i kitâbet ve yevmî bir akçe cihet-i cibâyet ta'yîn buyurup, meblağ-ı mezbûrdan cem'an (**S62b**) kâmil yüz bin akçeyi cihât-ı merkûme için vakf idüp, müstakill kitâb-ı vakf tahrîr buyurup mütevellîsine teslim buyurmuşlardır. Ol vakfa ve İstanbul'da Gül câmi'-i mahallesinde fukarâ-yı tâife-i aliyye-i Nakşbendiyyeden bir müstahikka vakf buyurdukları menzile dahi mütevellî-i vakf-ı şerîfleri nazâret idüp, her sene tamâmında evvel-i şühûr-ı sinîn olan Muharremü'l-harâm ibtidâsında [45b] ma'rifet-i şer' ile mütevellî-i mezbûrun muhâsebesin (**S63a**) görüp zıyâ'-ı mâl-i mevkûfdan hazer ve şürût-ı vâkıfa zarar terettüb itdirmemeğe sa'y-i evfer ve menzil-i mezbûri tebdil ve tağyîrden sıyânet ve vakf-ı şerîfe hâlel ve zarar arûzundan hıfza sarf-ı himmet eyleye. Ve câmi'-i şerîfin ardında binâ olunan

143 üzere SV:- N.

üç bâb menâzilden birinin süknâsı imâma ve birinin süknâsı re'îsü'l-mü'ezzinîne ve birinin süknâsı kayyıma meşrût ola. Ve vakf-ı şerîflerinin (S63b) câbî ve kâtibi ve meremmetçi ve su yolcusu bu dört kimesne kitâb-ı vakf-ı sânde beyânı âtî olan evkâf-ı şerîfeye dahi hizmet idüp¹⁴⁴[46a] vakf-ı şerîflerinden ta'yîn itdükleri vazîfe ile iktifâ idüp vakf-ı sânden vazîfe ricâsına ictirâ' etmiyeler. Ve vakf-ı şerîfleri mütevellîsi SüleymanAğa hayâtda oldukça vakf-ı sâniye dahi mütevellî olup, ol vakfdan dahi ta'yîn buyurdıkları yevmî yigirmi beş akçe (S64a) vazîfeye mutasarrıf olup vazîfe-i tevliyeti yevmî elli beş akçe ola. Ba'dehû vakf-ı sâninin mütevellîsi müstakill olmak olur ise vakf-ı şerîflerinin mütevellîsi re'y üzere hareket ve iki mütevellî ittifâkla intizâm-ı ahvâl-i vakfa sa'y ve himmet ideler. Ve ehad-i vakfeynde bi-emri'llâhi te'âlâ za'f [46b] ve zarûret müşâhede olunur ise vakf-ı saniden mesâlihi itmam olunup, garaz-ı vâkıf-ı câmi'ü'l-ma'ârifeye noksân (S64b) terettüb itmemeğe ikdâm ve ihtimâm ideler. Ve şart buyurdılar ki, inşâallâhü te'âlâ kuvette olan niyyetlerini fi'ile ve inşâ-yı hayrâta azîmetlerini vücuda getirmek mukadder ise civâr-ı câmi'-ide inşâallâh inşâ olunacak zâviyede bir şeyh-i müstehikk müyesser olur ise va'iz ola ve illâ va'ziyye olan yevmî yigirmi akçe ve mühimmât-ı câmi'e ta'yîn olunan yevmî on akçe ve meremmetçiye ta'yîn olunan yevmî iki akçe ve mü'ezzin-i sâlis (S65a) için [47a] ta'yîn olunan yevmî sekiz akçe ki, cem'an yevmî kırk akçeden küllü şehir bin iki yüz ve senevî on dört bin dört yüz akçe olur. Hâcet olmadıkça bir kese dahl itdirmeyüp mütevellî der-kîse idüp, evkâf-ı şerîfeleri muhtâc-ı meremmet oldukça ma'rifet-i hâkimü's-şer' ile sarf ide. Ve her sene nâzirü'l-vakf¹⁴⁵ muhâsebe idüp muhâfaza-i emvâl-i vakf ve mürâ'ât-ı şurût-ı vâkıfa sa'y ide. Ve şart eylediler ki, (S65b) nukûd-ı mevku'fe-i ma'hûde ki, mecmû'u kâmil beş yük ta'bîr olunur. Beş kere yüz bin akçedir. Onu on birden ziyâde mu'âmele ile verilmiye. Ve kurâ [47b] ve mezâri'den a'şâr-ı şer'iyye ve rüsûm-ı örfiye alınmakda hakk ve adden udûl olunmaya. Ve akârât-ı mezbûre ecr-i mislinden zâyid ücret ile virilmiye, rub'-ı vakf-ı mezbûrdan husûlü müyesser olan cihât-ı mezbûreye sarf olunmak müte'azzir olduğu surette fukarâ-yı müslimîn ve (S66a) mesâkîn-i muhtâcîne sarf oluna. *Îlâ-en-yerisa'llâhu'l-arza ve men-aleyhâ ve hüve hayrü'l-vârisîn*¹⁴⁶ ve şart eylediler ki, vakf-ı şerîfin bakâ-yı aynî ve devâm-ı menfa'ati ve kıyâm-ı rakabesi nemâ-yı gallesi ki asl-ı maksûd ve bâ'is-i bezl-i mechûd ve sebab-i sarf-ı mevcûddur. Cümleden [48a] takdîm olunup, cemi' gallât rakabe-i vakfa sarf olunmak dahi lâzım gelür ise cümle mesâlihden takdîm ve cümleden evvel usûl-ı (S66b) vakf tekml ve tetmîm oluna. Ve müşârün-ileyh vezîr-i hatîr hazretleri şöyle şart eylediler ki, kendüler serîr-i sıhhat ü âfiyette câlis ve kabâ-yı selâmeti lâbis olduklarıncâ zavâyid-i evkâfda re'y-i münîrleri müstakill olup, evkâf-ı mastüretü'l-evsâfda tevcîh-i cihât vesâir tasarrufât

¹⁴⁴ VGA-100-38-7/1 (50).

¹⁴⁵ nâzirü'l-vakf VN: hâkimü'l-vakf S.

¹⁴⁶ Allah onu yer yüzüne ve orada bulunan kullara vâris kıldı. O vârislerin en hayırlısıdır.

re'y-i münîrlere merbû ve tedbîr-i dil-pezi menû olup, keyf mâ-yahtâr ve yûrid min-gayri münâza' min-karîb ve ba'îd nazm-ı mesâlih ve (S67a) ta'yîn-i mesârîf [48b] ve azl u nasb-ı erbâb-ı vezâifde müstakill olup, usûl-ı evkâf ve şerâit-i meşrûhatü'l-evsâfda tebdil ve tağyîr ve taklîl ve teksîr keyfiyet-i istiğlâl-i mâl ve ziyâ'-ı serî'atü'z-ziyâ' enfa'ına istibdâl ve sâyir ahvâl kâ'inen-mâ-kân mimmâ izz ü hân kabza-i kudretlerinde olup, kûy-i misâl-i savlecân irâdetleri birle her ne hâl üzerine isterlerse döndereler. Ve masârîf-i mezbûreden bâkî (S67b) olanı ne araya dilerlerse göndereler. Kimesne aslâ müzâhim ve mâni' ve mu'arız ve müdâfi' olmaya. Tasarrufât-ı mezbûreye mübâşeretden kendüler fariğ olduklarından [49a] sonra, mütevellî re'y-i münâsibi ile vücûh-ı hayrâtdan mümkün olanı ibdâ' idüp, verese-i vâkıfdan bir ferd nizâ' itmeyüp, ancak re'y-i nâzirü'l-vakfa¹⁴⁷ müfevvez ola. Ve tevliyet-i vakf-ı mezbûr Rumili beylerbeyisi iken şerbet-i şehâdeti nûş iden, (S68a) birâderleri merhûm¹⁴⁸ Mehmed Paşa'nın mu'takı fahrü'l-eşbâh El-hâc Süleyman Ağa ibn-i Abdullah nâm kimesneye meşrûta olup¹⁴⁹, ba'dehû emânet ve diyânet ile ârâste olup umerâ-yı piyâdegândan olan İbrahim Ağa'ya meşrûta olup ba'dehû utekâmın aslahına meşrût ba'de'l-inkirâz re'y-i hâkimü'l-vakte müfevvez ola. Kezâlik kitâbet [49b] ve cibâyet dahi utekâya meşrûta olup utekâdan müstahik variken¹⁵⁰ âhara tevcîh olunmayup ba'dehûm re'y-i hâkime müfevvez ola. (S68b)Ve fî-zemânınâ vazîfe-i kalîleye kanâ'at ve râtibe-i cüz'iyeye ile ma'îşette su'ûbet olmağla şart eylediler ki, müe'zzinler¹⁵¹ ve mu'arrif ve na't-hân ve ferrâş ve kayyım, mücevvid-i hazret-i Kur'ân-ı azîmü's-şân olurlar ise devr-hânlık hizmeti dahi bunlara verilüp, anlardan müstahik var iken âhara tevcîh olunmaya. Müstahik olmadıkları takdîrce ecânibe tevcîh oluna. Ve bi'l-cümle cem'î memnû' olmadıkça cihât-ı vakf mürtezika-i vakfa [50a] virilmekle (S69a) vakf-ı âhara ihtiyaçdan istiğnâ hâsıl olmağla rûh-ı vâkıfa me'mûldan ziyâde hayr du'â vâsıl ola deyüp, bu mahalde şerâit tamâma ve zevâbit encâma irüp, vâkıf-ı celîlü's-şân yine meclis-i şer'-i şerîf şâmihü'l-bunyânda hâkim-i sâlifü'z-zikr sâbîkû'l-beyân huzûr-ı âli mekânında, "bu vesîka-i enîka-i dil-sitân içre şerh ü beyân olunan esnâf-ı evkâf ve ecnâs-ı ehîbbâsı şerâit-i muharrere ve zevâbit-i mukarrere üzere vakf (S69b) ve habs u tesbîl etdim," diyüp mukaddimât-ı tescilden her şey dakîk¹⁵² ve celîl ve tamâm-ı garaz tavakkuf eyledüğü emr-i tescîl için mütevellî nasb [50b] idüp, meclis-i hükm ve mürâfa'ada hâzır ve

147 nâzirü'l-vakfa VN: hâkimü'l-vakte S.

148 Merhûm VN: merhûm ve mağfûrun-leh S.

149 ba'dehû emânet ve diyânet ile ârâste olup umerâ-yı piyâdegândan olan İbrahim Ağa'ya meşrûta olup ba'dehû utekâmın aslahına meşrût ba'de'l-inkirâz re'y-i hâkimü'l-vakte müfevvez ola.VN: Dâire-i hayatda oldukça vazife-i tevliyete bunlar mutasarrıf olup ba'dehû utekâmın aslahına meşrûta ola ba'dehû re'y-i hâkimü'l-vakte müfevvez ola S.

150 variken SV: var iken N.

151 VGA-100-38-7/2 (51)

152 dakîk SV: tedkik N.

mahfil-i mu'âraza ve müdâfa'ada fasl-ı husûmete müterakkıb ve muntazır olan, mezbûr Süleyman Ağa'ya bi-esrihâ teslîm; anlar dahi, tesellüm idüp mütevellîler sâyir evkâfda tasarruf itdikleri gibi mutasarrıf oldu diyü, ikrâr itdikde mütevellî-i mezbûr, **(S70a)** nukûd-ı mesfûreyi husûsan evkâf-ı mastûreyi umûmâ¹⁵³ kabz idüp, meblağ-ı mârrü'l-evsâfi sâyir mütevellin-i evkâf gibi üç ay tasarruf idüp, rub'-ı vakfdan vazîfe-i tevliyyet diyü evvelâ, ecr-i misl dokuz yüz akçe, ba'dehû ta'yîn-i vâkıf hükmünce ecr-i mislden zâyid, bin sekiz yüz akçe alduğına mu'terif oldukda **[51a]** vâkıf-ı mûmâ-ileyh esbeğâ'llâhu te'âlâ ni'amehû aleyh ile mütevellî-i mezbûr ehadühümâ uhrâ ikrâr u i'tirâflarında vicâhen ve şifâhen **(S70b)** tasdîk itdikden sonra, vâkıf-ı mezbûr cânib-i vifâkden semt-i şikâka teveccüh idüp, evvelâ vakf-ı nukûd e'imme-i nehârîr ve ecille-i meşâhîr re'y-i münîrleri üzre bâtil ve bâzârı sıhhat ü kabûlde kâsid ü âtıldır. El-mebnî ale'l-fâsidi fâsidün mukaddimesi mûcibince ana müteferri' olan şürût dahi sahîhe olmamağın "mütevellî-i mûmâ-ileyhin üç ayda vazîfe-i tevliyyet deyu ecr-i mislden zâyid ahz itdüği bin sekiz yüz akçeyi talep iderim" **(S71a)** deyüp mütevellî-i mezbûr istintâk olundukda; **[51b]** "Eđerçi e'imme-i mezbûrîn-i müctehidîn rıdvânu'llâhi te'âlâ aleyhim ecma'în mezheb-i şerîfleri üzere vakf-ı nukûd bâtıldır. Lâkin Hazret-i İmâm Züfer'den İmâm Ensârî rivâyeti üzere, vakf-ı nukûd sahîh olmağın ana müteferri' olan şürût dahi sahîhadır. Binâen alâ hazâ rub'-ı vakıfdan ecr-i misliden zâyid vazîfe deyu, kabz itdüğüm akçenin reddi lâzım olmaz." deyü meblağ-ı müdde'â-bihi **(S71b)** virmekden imtinâ' itdikde, hâkim-i mûmâ-ileyh dahi, İmâm Züfer kavlı üzere vakf-ı nukûd-ı mezbûrenin sıhhatine ve mütevellî-i mesfûrdan da'va olunan akçeden zimmetinin berâ'etine hükm itdikden sonra, vâkıf-ı mûmâ-ileyh semt-i âhara sülûk idüp, **[52a]** eğerçi hükm-i mezbûr ile vakf-ı mezbûre sıhhat ve mütevellî tarafına kuvvet hâsıl oldu, lâkin İmâm Züfer aslı üzere vakf-ı mezbûr lâzım olmamağın vakfdan rücû' ve asl-ı mâl-i **(S72a)** vakfı istirdâda şürû' iderin didikde mütevellî-i mezbûrine cevâb virüp, eğerçi sıhhat-ı vakf-ı mezbûr, re'y-i imâm-ı mezkûr üzere lüzûm ve te'bîdden ârî ve hükm-i hâkim ol re'y üzere cârîdir. Lâkin ba'de'l-hükm sıhhat-i ârâ-yı e'imme-i mezkûrine dahi sârîdir zâyirâ kâffe-i selâtîn serîr-i ictihâd ittifâk ve itbâk itmişlerdir ki hükm-i hâkim-i ârif mahall-i ictihâda müsâdif olsa ol hükm-i nâfiz u mübrem ve **(S72b)** cumhûr katında makbûl **[52b]** ve müsellemler olur. Pes mahall-i nizâ'da hükm-i mezbûriyle asl-ı sıhhat cumhûr u ulemây-ı ümmet katında sâbit ve zâhir olıcak İmâmeyn-i Hümâmeyn-i Bedreyn-i Temâmeyn re'y-i şerîflerinde hod ba'de't-teslîm ile'l-mütevellî vakfa lüzûm-ı lâzım ve ubûd ü hulûd emr-i sahîh mütehattim olur. Lâ cerem anların re'y-i reşîd ve mezheb-i sedîdleri üzere lüzûma dahî hükm talep idem didikde hâkim-i nâfizü'l- **(S73a)** ahkâm meblağ-ı mezbûrun lüzûm-ı vakfiyyetine dahî hükm idüp hükm-i sâbıkın ahkâm ve kazâ-i lâyıkın itmâm ve ibrâm idüp nukûd-ı mezbûrenin vakfiyyeti mütehakkık oldukdan sonra, vâkıf-ı mezbûr ta'yîr-i kelâm ile bast-ı merâm

¹⁵³umûmâ SV : umûman N.

idüp, evvelâ kurâ-yı mezbûrenin **[53a]** cânib-i saltanat-ı aliyyeden edâma'llâhü te'âlâ hâmîhâ ilâ nihâyeti'l-izmân temlîki cevâz-ı hâyiz olmayup sâniyâ mürûr-ı dühûr ve eyyâm u kürûr-ı şühûr ve a'vâm ile vakfa **(S73b)** fütûr ve gallâtına kusûr gelmek ihtimâli karîbü'l-vukû' ve vâzihü's-sutû' olduğu ecilden İmâm-ı A'zam hümâm-ı efham sultân-ı serîr-i ictihâd huccetü'l-hakk alâ kâffeti'l-ibâd evvel-i evâhir-i her müntehâ zâhir-i evcîb-i temennâ tehî muktedî ve İmâmımız Ebu Hanîfe Numan bin Sabit Zâ'afa'llâhu te'âlâ ecrehû ed'âfe adede'n-nücûm ve's-sevâbit hazretleri katında zikr olunan esnâf-ı evkâfdan akârât-ı mârrü'l-evsâf **[53b]** **(S74a)** cinsinin vakfi lâzım olmamağın vakfiyetlerinden¹⁵⁴ rücû' itdim. Ve ahsenü'l-birri a'celehû mefhûmî üzere kendü yedim ile fukarâya tasadduk semtine gittim. Mütevellî-i mezbûr emlak-i mezkûreden ref'-i yed itsün ve menkûl ve muhavvel ve edevât-ı nâ-mu'avvel kısmının aslâ vakfiyeti câyiz olmamağla ana mebnî olan şerâyit dahi sıhhata fâ'iz ve cevâzı hâ'iz olmaz. Zikr olunan menkûlâtı bana teslîm idüp kendü kârına **(S74b)** gitsün deyü da'va itdikde mütevellî-i müşârün-ileyh cevâb-ı savâb ve hitâb-ı müstetâba müteveccih olup, didiğüm evkâf-ı sâlifetü'l-beyân içinde câmi'-i bâri'-i cennet- nişân ve masâlih-i **[54a]** âmme için binâ ve ihyâ olunan aynân-i tecriyân bi-tarâ'ikihâ ifrâz ve silk-i mülklerinden mümtâz kılınup, vâkıf-ı müşârün-ileyh savblarından izn ü icâzet ve ezân ve ikâmet ile cemâ'ât-ı müslimîn câmi'-i mezbûrda **(S75a)** edâ-yı şe'â'ir-i dîn idüp, çeşmelerden garaz-ı matlûb mu'teber minnasa vücûd ve zühûrda cilveger ve âmme-i müslimîn izn-i vâkıf ile intifâ' itdikleri mukarrerdir. Ol takdîrce kâffe-i e'imme-i kibâr ekremehümü'llâhu te'âlâ fî dâri'l-karâr katlarında vakf-ı lâzım olduğunda şübhe ve inkâr yokdur. Ve kurâ-yı mezbûrenin bey'i beytü'l-mâle zarûret olıcak tecvîz olunmağla sultân-ı zemân **[54b]** iştirâ ve temellük buyurduktan sonra, **(S75b)** mülk-i sahîh ve hakk-ı sarîhlerini temlîk buyurmuşlardır. Ve vâkıfın mülki ile tebdil olunan karye husûsında, hîd tebdil bâbında beytü'l-mâle nef'-i cezîl olduğu ke's-şems zâhirdür ve evkâf-ı mezbûreden sâyir akârât ve tebe'ân li'l-akâr vakf olunan menkûlât, İmâmeyn-i hümâmeyn-i bedreyn-i temâmeyn katlarında vakf olunup mütevellîye teslîm olunduktan sonra, anlar dahi vakf-ı lâzım kabîlinden olup, **(S76a)** menkûlâtdan asâlet ile vakf olunup, vakfiyeti müte'ârif olanlar dahi hümâm-ı nûrânî İmâm Muhammed Şeybanî katında ba'de't-teslîm ile'l-mütevellî vakf-ı lâzım olur cümle mevkûfât-ı **[55a]** meşrûhü's-sıfâtın takrîr-i mezkûr ve tertîb-i mesfûr üzere inde hâ'ulâ'i's-sikât vakfiyeti sahîh ve lâzım olıcak şerâ'it-i muharrere ve zevâbit-i mukarrerinin dahi alâ-mezhebihim sıhhati mukarrer olur deyüp, vâkıf-ı kerîmü'z-**(S76b)** zâtî iskât ve müdde'âsın bürhân ile isbât ve meydân-ı mu'ârazada hasma gâlib ve hâkim-i sâlifü'z-zikrden hükm-i şer'î nâfize tâlib olıcak müşârün-ileyh hâkim-i hatîr-i nâkıd-ı basîr te'emmül-i kesîrden sonra, cânib-i mütevellîden rüchân-ı kavî ve yedinde bürhân-ı celî müşâhede idüp, zikr olunan akârât ve menkûlâtın, alâ-re'yi men-yerâhu min-uli'l-intibâh şerâyit-i mukarrere ve

¹⁵⁴ VGA-100-38-8/1 (52).

zevâbıt-ı [55b] muharrere üzere sıhhat ve (S77a lüzûm-ı vakfiyyetine hükm-i muhkem-i şer'î ve kazâ-i mübrem-i mer'î idüp cemî'-i evkâf-ı mezbûre resm-i ma'lûm ve üslûb-ı mergûb-ı merkûm üzere vakf-ı sahîh lâzım olup min-ba'd nakz u naksa-i mecâl muhâl ve ihlâl ve ibtâlî mümteni'ü'l-ihitmâl oldu. *Femen beddelehû ba'de mâ-semi'ahû feinnemâ ismuhû aallezîne yubeddilûnehû innallâhe semî'un alîm.*¹⁵⁵ *Fesubhâne rabbi'l-arşi leyse limülkihi tenâhin ve haddun mübdâun*¹⁵⁶ ve hitâm (S77b) hurrîre fî evâilî şehri Rebiülevvel. El-mübârek inşâallâhû te'âlâ min-şühûri sene sitte ve selâsîn ve elf. Mine'l-hicretin-nebeviyye alâ-sâhibihâ minâ'llâhi te'âlâ elfü teslîm ve elfü tahiyeye.

[56a]Şühûdü'l-Hâl

El-fakîr ila'llâhi te'âlâ Ahmed bin Abdünnebi (El-müderri), Hayreddin Efendi (El-müderri), Şeyh Mehemed Efendi Necatizâde¹⁵⁷, İsmail Ağa (Kethüdâ-yı Hazret-i Vezîr), Muhammed Ağa İbn-i Handan Ağa, Yunus Ağa İbn-i Handan Ağa, İbrahim Ağa İbn-i Ömer, Süleyman Ağa İbn-i Abdullah, Rüstem Ağa İbn-i Abdullah, Ali Çelebi İbn-i Veli (Eş-şehir binâdiri'l-kâtib), Anber Ağa¹⁵⁸ İbn-i Abdullah, Muhammed Ağa İbn-i Abdullah, Ali Ağa İbn-i Abdullah, Yusuf Bin Muhammed (El-Mü'ezzin) ve gayrihim mine'l-hâzırîn.¹⁵⁹

Ba'de-hümâ Androsa اندروسه kazâsında Kirepeni كيره تپى nâm karye dâhilinde [56b] ta'yîn-i hudûddan müstağni umûmen mülk siyâh tût eşcârlarının nisf-ı mahsûli ve Lotruz لوتروز suyuyla dâ'ir olan üç bâb âsiyâbın nisfîn ve yine Kirepeni كيره تپى zimmîleri tasarruf eyledikleri arâzi-i mîriyenin nisfînî sâhib-i arz ma'rifetiyle ki bin otuz bir senesi Zilkaadesi evâilî ile müverrah Ağriboz kâdısı Ali Efendi ibn-i İbrahim imzâsı ile mûmzât hüccet-i şer'iyye mücibince karye-i mezkûre zimmîlerinden elli bin akçe semen ile müşterâ olunmuş mülk-i sahîhleridür. Ve şart idüp buyurdılar ki azîz ve pîrleri ve Şeyh-i vâcibü't-tevkîrleri Seyyid Mahmud Efendi hazretlerinin câmi'-i bâr'ilerinde iki nefer mü'ezzîn [57a] zamm olup, evkât-ı mefrûzayı edâ eyledükden sonra, cihet-i vazifeleri dörder akçeden küllü yevm sekizer akçe virile. Ve Hazreti Azîz kuddise sırruhû fukarâsından yedi nefer müstakîm evsâf-ı hasene ile mümtâz kimesneler bi-tarîki nevbet hücre-i türbede bekçi olup, her birleri kendi nevbeti vâk'î olduğı¹⁶⁰ günün leyâlînde kandîl hizmetin dahi edâ eyliyeler. Ve harem-i türbe dâhilinde vâk'î yedi aded hücrevât bekçilere meşrût olup, derûnında mukîm ve hıfz ü hirâseti bâbında nihâyet mertebe ihtimâm idüp, vazîfe-i yevmiyeleri ikişer akçeden küllü yevm on dört akçe vazîfe virile. Ve otuz nefer eczâ-hân ve yigirmi beş nefer [57b]

¹⁵⁵“Her kim bunu işittikten ve kabullendikten sonra vasiyeti değıştirirse, günahı onu değıştirenleredir. Şüphesiz Allah (her şeyi) işittir ve (her şeyi) bilir.” **Bakara2/181.**

¹⁵⁶ Mülkünün başı, sonu ve hududu olmayan Allah her türlü noksanlıklardan münezzehtir.

¹⁵⁷ Necatizâde NS: Atîzâde V.

¹⁵⁸ Ağa S: -VN.

¹⁵⁹ Bundan sonraki kısımlar Süleymaniye Nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁶⁰ VGA-100-38-8/2 (53).

müsebbihâna bir mümtâz ve muhtâr ve sâyirlerinden tefevvukî aşikâr kimesne ser-mahfil olup, yevmî bir akçe vazîfe virile. Ve sâf niyyet ile ma'rûf bir kimesne noktacı olup bir ferde hizmetinde ihmâl itdürmiye ve yevmî bir akçe virile. Ve bir üstâd-ı mâhir ve basîr ve ahvâl-i buhûrdan habîr kimesne buhûrî olup, levâzım-ı terkibiyesiyle yevmî iki akçe vazîfe virile. Ve bir racül-i emîn tâhir kimesne ferrâş-ı türbe olup, her gün bi-gayr-i ihmâl dâhîlini ve hâricini kemâl-i mertebe pâk ve ârî idüp, müdâvîm-i hizmet oldukça yevmî üç akçe vazîfeye mutasarrıf ola. Ve üstâd kimesne destârî olup hizmet-i lâzimesin edâ idüp [58a] yevmî bir akçe vazîfe virile. Ve merhûm birâderim **Mîr-i mîrân Mehmed Paşa** evkâfı ve vâkıfımızın kâtib-i vakfı olan Kâtib Süleyman'un cihet-i kitâbeti şey-i kalîl olmağın mâl-ı vakfdan yevmî iki akçe terakkî zamm olunup, küllü yevm on iki akçe vazîfeye mutasarrıf ola. Ve Hazreti Ebu Eyyub Ensarî aleyhi'r-rahmetü'l-bârî kurbunda vâkı' sebîle bir tâhir ve sâlih kimesne sebîlî olup, yevmî bir buçuk akçe vazîfe virile. Ve câmi'-i şerîfde ferrâş olan kimesne kemâl-i mertebe sâlih ve hizmet-i lâzimesinde mukdîm olmağla mâl-ı vakfdan yevmî bir akçe terakkî zamm olunup, küllü yevm üç akçe vazîfe virile. Ve câmi'-i bârî'de dahi bir üstâd-ı basîr ve ahvâl-i buhûrdan [58b] habîr kimesne buhûrî olup, be-her yevm-i Cum'a üç aded buhûru müheyâyâ idüp, iki aded buhûru mihrâbın tarafeynine ve birin devr-hânân huzûrunda vaz' ve ol mahalde ihrâk idüp ve sâyir eyyâm ve leyâl-i mübârekelerde, vech-i meşrûh üzre icrâ eyleyüp, cümle mülâzemesiyle yevmî üç akçe vazîfe virile deyü, hatm-i kelâm ve ihtitâm-ı bast-ı merâm kılındı. Hurriye fî-evâhir şehri-i Cemaziyelahir li sene semâne ve selâsîn ve elf. Mine's-şühûdü'l-hâl.

59a- 59b-60a-60b-61a (Boş)

[61b] Bismillahirrahmanirrahîm

Elhamdü li'llâhi hamde'l-kâmilîn. Ve's-salâtü alâ-Muhammedin hâteme'n-nebiyyîn. Ve alâ âlihî ve ashâbihî ecma'în. Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât tâlibü'l-ücûr ve'l-mesûbât. Kitâb-ı vakf-ı sâlifde zikr-i cemîli sâbık sunûf-ı medh u senâ ve ulûf-ı hayr du'âya lâyük sâhibü'l-kadri'l-a'lâ sâbıkâ vezîr-i a'zam pâdişâh-ı kesîrül-alâ hazreti **Halîl Paşa** yessera'llâhû te'âlâ murâdehû fevka mâ-yeşâ nefsi-i nefiseleri için evkâf-ı şerîfe-i sâlifetü'l-beyânı [62a] vaz' ü ta'yîn ve vücûh-ı şürût ve mesârifini tafsîl ve tebyîn buyurdıklarından sonra, üzkurû mevtâküm bi'l-hayr mûcibince li-ebeveyn birâderleri olup, Rumili Beylerbeyisi hem musâhib hem vezîr iken seyfi sitem ile maktûl ve huzûr-ı Hak'da zümre-i şühedâdan ma'dûd ve maktûl olan vâsıl-ı rahmet-i Rahman dâric-i medâric-i mağfîret ü rıdvân cennet mekân Firdevs-aşiyân El-muhtâc ilâ rahmeti'llâhi te'âlâ merhûm ve mağfûrun-leh **Mehmed Paşa** rûh-ı şerîfleriyçün sarây-ı mübârekleri mukâbilinde bir çeşme ve sakkâye ve mekteb binâ ve merhûm-ı merkûma türbe ve türbe-i şerîfesinde kurrâ ve huffâz inşâ buyurup [62b] mesâlih-i hayrât-ı mezkûra ve levâzım-ı müberrât-ı mesfûre için evkâf-ı âtiyetü'l-evsâfi tedârik buyurdılar. Tâ ki merhûm-ı merkûmun rûh-ı latîfine ecr ü sevâbı vâsıl olmağla indallâhi'l-kerîm merâtib-i aliyeye nâyil ve kendülere dahi ayet-i

kerîme *men yeşfe'u şefâ'aten haseneten [yekün] felehû nasîbun minhâ*¹⁶¹ muktezâsınca ve *men senne sünneten haseneten felehû ecrehâ*¹⁶² hadîs-i şerîfi fehvâsınca sebep oldukları cihetden hisse-i külliye hâsıl ola. *İnna'llâhe te'âlâ lâ yudî'u ecra'l-muhsinîn*¹⁶³

Rûh-ı mevtâya du'â eylemeğe gel elün aç.

Bir gün ola olasın sen de du'âya muhtâc

Cümle evkâf-ı şerîfelerinden biri Anadolu [63a] Kalem-revinde kazâ-i Maraş tevâbi'inden Zeytun nâm karyedür ki merhûm cennet mekân güzîde-i Al-i Osman Sultân Murad Hân Eskenehü'llâhu te'âlâ buhbûhati dâri'l-cinân sene hamse ve tis'in¹⁶⁴ ve tis'a-mi'etin şehr-i Rebiülahiri guresi ile müverrah mülk nâme-i hümâyûn ile tarîk-i şer'î üzere temlik buyurup, mülk nâmelerinde arâzî ve mezâri'i ve tilâl u cibâl ve enhâr u eşcâr ve re'âyâ ve evlâd-ı re'âyâsının hukûk ve rüsûm ve beytü'l-mâl ve mâl-i ga'ib ve mâl-ı nukûd ve yave ve kaçkun ve âdet-i aġnâm ve vâk'i olan harâc-ı şer'îsi ve bi'l-cümle kaffe-i hukûk-ı şer'iyye ve rüsûm-ı örfiyyesi ile mimmâ zükire evelem yüzker serbest mefrûzû'l-kalem [63b] maktû'u ü'l-kadem müşârün-ileyh hazretlerinün mülk-i mahzı ve hakk-ı sarfı olup neslen ba'de neslin ve fer'an gıbbe aslin kendülerinden sonra evlâdı ve evlâd bulunmaz ise ekâribinden vârislerinden vücûhu mülkiyyet üzre mutasarrıf olup dilerler ise satarlar dilerler ise baġışlıyalar dilerler ise vakf ideler deyu beyân-ı sahîh ve tansîs ü tasrîh buyurmuşdur. Arâzî-i karye-i mezbûre tevâbi' ve levâhiki ile inde'l-ahâlî ma'lûm ve mümtâz olmaġıla ta'yîn ve tavsîf ve tahdîd ve ta'rîfden mustaġnîdur. Biri dahi İstanbul'da Hoca Üveys¹⁶⁵ mahallesinde vâkıf-ı sâhibü'l-ma'ârifin birâderleri [64a] olup bu vakf-ı şerife bâdî ve bâ'is ve bu hayr u birre sebep-i hâdis olan merhûm Mehemed Paşa'dan mevrûs mülkleri ve hâlâ cenâb-ı âlîlerinin sarây-ı mübârekleri olup ba'zı şürût ve kuyûd ile alâ-vechi'l-übûd ve'l-hülûd, evvelâ nefsi nefiselerine ba'dehû harem-i muhterem-i nebevî ve mekân-ı mübârek-i Mustafavî Salla'llâhu te'âlâ alâ-sâkinihî mâdâm ehl ü'l-arz muhtâcen ilâ mesâkinihî fukarâ-yı ba-izzetine li-vechi'llâhi'l-celîl ve kitâb-ı vakf-ı âharda beyân ve tafsîl ve mütevellî-i evkâf-ı Haremeyn-i muhteremeyne teslim ve tescîl ile vakfiyyenin itmâm ve tekml buyurdukları sarây-ı âliye muttasıl sarây-ı [64b] mezbûrun fırını ardında vakf-ı sakkâyeleri mukâbilinde tahtânî dört bâb dekâkîn ve fevkânî beş bâb odalardır ki sarây-ı mezbûr ile ve Halil Çelebi menzili ile ve Behrâm kapucu kızı Raziye Hatun menzili ile ve tarîk-i âmm ile mahdûddur. Biri dahi bu dıl'ın mukâbilinde sakkâyeye muttasıl Kara Kedi mahallesinde vâki' Hân-ı azîmü'l-bünyândır ki bir tarafı fevkânî ve tahtânî yigirmi altı bâb ulu odalarını

161 "Kim iyi bir işe aracılık ederse onun da o işten bir nasibi olur." Nisâ4/85.

162 Kim benim güzel bir sünnetimi yeniden ihyâ ederse onun ecrinden bir kat da ona yazılır. **Hadis-i Şerîf.**

163 Allah iyilerin iyiliklerinin sevaplarını zayi etmez.

164 VGA-100-38-9/1 (54).

165 Üveys V: Veys N.

müştemildür. Ve bir tarafı kapu üzerinde şâhrâha nâzır fevkânî bir büyük odayı ve eyvânî ve müte‘addid odaları ve on dört bâb dükkâmî müştemildir. Vâkîf-ı ârifin [65a] ve kâla’llâhû te‘âlâ an cemî‘i’l-mehâvif tâyifesi meskeni olmağıla kendü icârelerindedir. Etrâf-ı erba‘ası Helvacıbaşı Hâmî ve Derviş Paşa odaları ve sakkâya mevkûfe ve tarîk-i âmm ile mahdûddur. Biri dahi İstanbul’da Sarrâchâne kurbunda Yusuf Paşa mescidi yanında tahtânî ve fevkânî dokuz bâb odalardır ki tarafeynden tarîk-i âmm ile mahdûddur. Ve mescid-i mezbûr ve Hüssam Bey vakfı ile mahdûddur. Biri dahi Medîne-i ma‘mûre-i hazret-i Ebâ Eyyûb-ı Ensârî radiye anhû Rabbühu’l-bârî mahallâtında Kasım Paşa-yı Cezerî mahallesinde on sekiz bâb tahtânî oda ve altı [65b] bâb mahzenlerdür ki etrâfı Ahmed Çelebi evleri ve Balçık iskelesi ve sâhil-i bahrda arz-ı hâliye ile mahdûddur. Evkâf-ı mezbûreyi vech-i şer‘î üzere vakf ve te‘bîd ve habs ve tahlîd itdiklerine hâkim-i müşârün-ileyh esbega’llâhû te‘âlâ ni‘amehû aleyhi huzûr-ı ma‘âli-evsâflarında bi-tav‘in sâf¹⁶⁶ ikrâr ve i‘tirâf buyurdıklarından sonra, bast-ı şerâyit ve beyân-ı zavâbit idüp evvelâ mütevellî vakf-ı şerîfleri evkâf-ı mezbûrede dahi tasarrufât-ı vakfiyye ile mutasarrıf olduktan sonra hâsıl olan rub‘ ve irtifâ‘ ve nemâ ve intifâ‘ından yevmî yigirmi beş akçe cihet-i tevliyet ihrâc eyledükden sonra mahsûl-i bâkîden küllü [66a] yevm kırk beş nefer hâmil-i kelâm-ı mecîd *Ellezi lâ ye’tîhi’l-bâtulu min-beyni yedeyhi ve lâ min-halfîhi tenzîlün min-hakîmin hamîd*¹⁶⁷ kimesnelere yevmî her birine ikişer akçeden küllü yevm doksan akçe vazîfe vire. Ol şartla ki zikri sebk iden birâderleri merhûm Mehmed Paşa’nın medîne-i Ebâ Eyyûb-ı Ensârî de radiye’llâhû anhu vâkî‘ kabr-i şerîf ve merkad-i latîfnde onbeş nefer kimesne ba‘de selâti’s-subh ve on nefer kimesne ba‘de selâti’z-zuhr ve onbeş nefer kimesne ba‘de selâti’l-asr cem‘ olup ber-nehc-i ma‘lûm vech-i kitâb-ı merkûma nazar-ı şerîfiyle müşerref ve müstes‘ad olmak tarîkî üzere her biri tecvîd [66b] ve tertîl ile birer cüz’i şerîf Kur’ân-ı Celîl tilâvet idüp on beş cüz’i şerîfin sevâbını birâderim merhûm **Mehmed Paşa** rûh-ı şerîfine¹⁶⁸ ve on beş cüz’i şerîfinin sevâbını bu fakîr-i kesîrû’t-taksîr rûhına hibe eyliyeler. Ve on beş cüz’i şerîfinin sevâbını müte‘allikâtımdan merhûme Sakine Hatun rûhına hibe eyliyeler. Ve üç kimesne huzûrunda üç cüz’i şerîf tilâvet idüp fazîlet ve ecr ü sevâbını li-ebeveyn birâderim merhûm İbrahim Ağa rûhına hibe eyliyeler. Bu mukâbeledde yevmî ikişer akçeden küllü yevm altı akçe vazîfeye mutasarrıf olalar. Zümre-i aliyye-i mezbûreden tekaddüme ehakk tefevvuka evfak ve elyak [67a] olan ta‘yîn-i hâkimü’s-şer‘ ile re’isü’l-kurrâ ve ser-mahfil olup iftitâh ve ihtitâm-ı hizmet-i bâ-izzet-i sa‘âdet- encâm re’is-i mezbûr ma‘rifeti ile olup anın vazîfesi küllü yevm üç akçe ola. Ve bilcümle üç meclis-i şerîfde üç ser-mahfilin vazîfeleri yevmî üçer akçe olup bâkî kırk iki nefer her biri

166 bi-tav‘in sâf V: bi-tav‘ü’l-sâf N.

167“ Ona önünden de ardından da bâtil gelemez. O, hikmet sahibi, çok övülen Allah’tan indirilmiştir.” **Fussulet 41/42.**

168 VGA-100-38-9/2 (55).

küllü yevm ikişer akçe vazîfeye mutasarrıf olalar. Ve bunlardan birisi hâfiz-ı sandûk ve mufarrık-ı eczâ-yı şerîfe olup, bu mukâbelede yevmî üç akçe vazîfeye dahi mutasarrıf olup, mecmû‘-ı vazîfesi yevmî beş akçe ola. Ol şartla ki noktacılık hizmetine dahi himmet [67b] ve eczâ-hânâna terk-i hizmet itdirmemeğe bezl-i kudret ve akîb-i hatm-i Kur’ân-ı azîmü’ş-şânda du‘âyı hayr ile rûh-ı merhûm-ı merkûma tahmîl-i minnet eyleye. Ve zikri sebk iden sebîl-hânedede dört nefer tîb-i tâhir zâhiren ve bâtînen televvüsdan hâzir kimesneler sâkîler olup, münâvebe ile edâ-yı hizmet ve def‘i ataş-ı muhtâcîne sarf-ı himmet idüp, her biri küllü yevm üçer akçeden yevmî on iki akçe vazîfeye mutasarrıf olalar. Ve bir ehl-i Kur’ân-ı salâh ve takvâ ile müşârün-ileyh bi’l-benân nefsi-i enfes-i mübârek ile meşhûr nefsi-i zekiyye ve hüsn-i ta‘lîm ile mezkûr kimesne mekteb-i [68a] mezbûrda mu‘allim olup, evlâd-ı müslimîn ve etfâl-ı muvahhidîne umûmen husûsâ eytâm ve evlâd-ı erâmil ve fukarâ ve mesâkîne ta‘lîm-i Kur’ân-ı Azîm ve ifâde-i tarîk-i kitâbet-i müstehabbû’t-ta‘lîm idüp, yevmî altı akçe vazîfeye mutasarrıf ola. Ve bir sıfât-ı mezkûre ile ma‘rûf hüsn-i hâl ve ma‘rifet ve kemâlle mevsûf kimesne halîfe-i mekteb olup, hüsn-i hulukla etfâle ta‘lîm-i Kur’ân ve lûtf ve rıfk ve edeb ile sebkâ sebkâ tefhîm ve iz‘ân hizmetine sa‘y-i firâvân idüp, bu mukâbele de yevmî dört akçe vazîfeye mutasarrıf ola. Ve yevmî ikişer akçeden senevî yedi yüz yigirmi akçe [68b] hatabiyye-i mekteb olup, şiddet-i şitâda derûn-ı mekteb teshîn olunmağıla hiddet-i sermâ teskîn oluna. Ve dört kimesne merhûm-ı merkûm birâderleri Mehemed Paşa’nın türbeleri hâfızı olup, bi-tarîki’l-münâvebe hizmet-i muhâfaza-i türbe-i şerîfeye muvâzabe idüp, her biri küllü yevm dörder akçe vazîfeden yevmî on altı akçe vazîfeye mutasarrıf olalar. Ve bir kimesne türbedâr olup, hafaza-i türbeye hâkim ve sabâh ve ahşâm bekçileri tefakkud ile tekayyüd hizmetine mülâzim olup, bu mukâbelede yevmî beş akçe vazîfeye mutasarrıf ola. Ve bir kimesne ferrâş olup, kabr-i şerîf [69a] ve etrâfının kens ve ferş ve tanzîf idüp, yevmî bir akçe vazîfeye mutasarrıf ola. Ve bir kimesne buhûrî olup, revâyah-i tayyibe ile vakt-i tilâvetde dimâğı huffâzı ta‘tîr ve huzzâr-ı meclisi tebhir eyleyüp, yevmî iki akçe vazîfeye mutasarrıf ola. Ve sebîl hânenin gözesine ve suyolu levâzımına yevmî üçer akçe sarf oluna. Ve türbe-i şerîfenin kanâdîl ve sâyir mühimmâtına yevmî üçer akçeden senevî bin seksen akçe sarf oluna. Ve küllü yevm ikişer akçeden senevî yedi yüz yigirmi akçe berf-i behâ ola ki, eyyâm-ı¹⁶⁹ hârre-i sayfiyyede kadr-i kifâye tebrîd-i mâ olunmağıla [69b] harâret sudûr ashâbından isticlâb-ı hayr du‘â oluna. Ve merhûm-ı merkûmun kabr-i şerîflerine gıtâ için sof bahâ ve mübârek başları üzere vaz‘ olunmak için, dülbend behâ ve sârnkçı ve hayyât harcına, küllü yevm dörder akçeden senevî bin dört yüz kırk akçe sarf oluna. Ve cihât-ı mezbûrede¹⁷⁰ men‘-i cem‘ olmayup mümkün oldukça cihâtın ictimâ‘ından mütevellî imtinâ‘ itmiye. Maksûd ignâ-yı fukarâ ve celb-i hayr du‘âdır. Şart-ı mezbûr kitâb-ı vakf-ı

¹⁶⁹ eyyâm N: enâm V.

¹⁷⁰ mezbûrede V: mezbûreden N.

evvelde dahi mastûrdur. Bundan mâ'adâ vakfiye-i ûlâda mu'tebere olan kuyûd ve şürût [70a] ale'l-vechi'l-meşrûh ve'n-namti'l-mebsût bu vakf-ı şerîfde dahi i'tibâr olunup, nakîr ü kıtmîr maksûd-ı vâkıf-ı habîrde taksîr olunmamağa bezl-i iktidâr oluna deyü itmâm-ı merâm ile hatm-i kelâm buyurdıklarından sonra, mütevellî-i merkûm ile ale'n-nehci'l-meşrû'î'l-ma'lûm murâfa'a-i şer'-i kavîm ve muhâkeme-i dîn-i lâzîmü't-ta'zîm itdiklerinde hâkim-i sâlifü'l-beyân dâm-ı müşârün-ileyh bi'l-benân taraf-ı âlî-şânından ibkâ-yı vakf-ı şerîfde rüchân iktizâsı ile sıhhat u lüzûm-ı vakf-ı fâika ale't-tafsîli's-sâbık hükm-i¹⁷¹ muhkem-i şer'î lâhik olmağın mâ vaka'a bu mahalle sebt ü tahrîr ve kayd ü tastîr [70b] olundu. Ve mâ tef'alû min-hayrin fe inna'llâhe bihî alîm. Ve ecrâ'l-vâkıf ale'l-hayyi'l-cevâdi'l-kerîm. Vaka'a zalike küllühü fi't-târîhi'l-mübâreki'l-mezkûr. Şühûdü'l-hâl. El-mezkûrûn mine'l-eşraf ve'r-ricâl.

Kayd bâ-vakfiyye-i ma'mûlün-bihâ bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ve bâ-fermân-ı âlî an-muhâsebe-i Anadolu fi 2 N(ramazan)Sene 1210

Târîh-i mezbûrda bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ve bâ-fermân-ı âlî Anadolu Muhâsesine kayd olunmuşdur. Tahrîren fi't-târîhi'l-mezbûr.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri- Defterler

- BOA, Bab-ı Asafî Ruus Kalemi Nr: 1481
- BOA, C. EV. Dosya No:91, Gömlek No: 4521.
- VGM-100-38 (Defter)

Kaynak Eserler

- Gazaname-i Halil Paşa, Haz. Meltem AYDIN, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2010.
- Hasan Bey-zâde Ahmed Paşa, Hasan Bey-zâde Tarihi, C.III, Haz. Şevki Nezihi AYKUT, TTK, Ankara, 2004.
- Halil Paşa İbn-i Pirî Vakfiyesi, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi El Yazma Kitap I Kataloğu Numara 1132.
- Kâtip Çelebi, Fezleke- Tahlil ve Metin, C. II, Haz. Zeynep AYCIBİN, Basılmamış Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul 2007.
- Mehmed bin Mehmed, Nuhbet'üt Tevarih ve'l Ahbar, Haz. Abdurrahman SAĞIRLI, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 2000.
- Mehmed Halife, Tarîh-i Gilmâni, Haz. Ertuğrul ORAL, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul,2000.
- Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmaniyye, C.II, İstanbul, 1311.
- Mustafa Safî, Zübdetü't-Tevârih, C.I. Haz. İbrahim Hakkı ÇUHADAR, TTK, Ankara 2003, C.I.

¹⁷¹ VGA-100-38-10/1 (56).

- Naima Mustafa Efendi, Tarih-i Naîmâ C. II. Haz. Mehmet İPŞİRLİ, TTK, Ankara 2007.
- Peçevi İbrahim Efendi, Peçevî Tarihi, C. II, İstanbul 1283.
- Pirizâde Halil Paşa Vakfıyesi Sureti, Süleymaniye Kütaphanesi, Bölüm: Tercüman Numara 46 İstanbul.
- Selânikî Mustafa Efendi, Tarih-i Selanikî, C. II, Haz. Mehmet İPŞİRLİ, Ankara 1999.
- Solak-zâde Mehmed Hemdemî, Tarih-i Solak-zâde, İstanbul 1297
- Tâlîkî-zâde Mehmed Subhî Efendi, Eğri Seferi Şehnâmesi, Haz. Vahid ÇABUK, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1986.
- Topçular Kâtibi Abdulkadir (Kadri) Efendi Tarihi C.I, Haz. Ziya YILMAZER, TTK, Ankara 2003.

Araştırma Eserler

- COŞKUN, Turhan, Kapudan-ı Deryâ ve Sadrâzam Halil Paşa, (1560–1629) Hayatı ve Siyasi Faaliyeti, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Mezuniyet Tezi, İstanbul 1958.
- GÜVEN, Mustafa Salim, Çeşitli Yönleriyle Aziz Mahmud Hüdayî'nin Mektupları, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Felsefesi Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1992.
- Hammer, Devlet-i Osmaniye Tarihi, C.VIII, Müt. Mehmed ATA, İstanbul 1334.
- H. De Groot, "Halil Paşa- Kayserili" DİA, C.XV. İstanbul 1997, s. 324-326.
- KURT, İsmail, Para Vakıfları Nazariyat ve Tatbikat, İstanbul 1996.
- ÖZCAN, Tahsin, Osmanlı Para Vakıfları Kanunî Dönemi Üsküdar Örneği, TTK, Ankara 2003.
- ÖZÇELİK, İsmail, "Kayserili Devlet Adamı Halil Paşa (1560?-1629), II. Kayseri Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, (16–17 Nisan 1998), Kayseri 1998 s.345–351;
- ŞİMŞİRGİL, Ahmet, "Kayserili Halil Paşa ve Gazanamesi", Bir, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, S.4, İstanbul 1995, s.195–207.

Müracaat Eserler (Sözlükler-Kataloglar-Mealler)

- Defter-i Kütüphâne-i Esad Efendi, İstanbul 1262,s. 125.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara 1982.
- Gustav Flügel, Die Arabischen, Persischen, Türkischen Handschriften, der Kaiserlichen und Königlich-Hofbibliothek zu Wien II, New-York 1977, s.253,254.
- Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Haz: Ali ÖZEK, Hayrettin KARAMAN, Ali TURGUT v.d, Ankara 1993.
- PAKALIN M. Zeki, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C.III, İstanbul 1993.
- Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Türkçe Yazmalar Ktg. Haz. Fehmi Edhem KARATAY, C.I, İstanbul 1961, s.380.